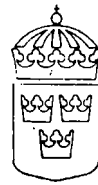

Regeringens proposition

1985/86: 4

om att överföra tillverkning och utgivning
av mynt till Sveriges riksbank;

Prop.
1985/86: 4

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll den 13 juni 1985.

På regeringens vägnar

INGVAR CARLSSON

Kjell-Olof Feldt

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att rätten att låta tillverka och ge ut mynt överförs från regeringen till Sveriges riksbank. Mynttillverkningen, som myntverket nu svarar för, föreslås ske i aktiebolagsform med riksbanken som huvudman. Förslaget föranleder vissa ändringar i lagen (1970: 1028) om rikets mynt och lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank.

Frågan om hur överförandet av myntverkets personal, anläggningar, lager m. m. skall regleras kommer att tas upp i annat sammanhang.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1986.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt

Härigenom föreskrivs att i 1 och 4 §§ lagen (1970: 1028) om rikets mynt ordet "regeringen" skall bytas ut mot "riksbanken".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

¹ Senaste lydelse av
1 § 1975: 170
4 § 1975: 170.

Lag om ändring i lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att I KAP. 2 § och IV KAP. 25 § lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

I KAP.

2 §¹

Riksbanken, som enligt 9 kap. 13 § regeringsformen ensam har rätt att utgiva sedlar, driver bankrörelse enligt denna lag.

Riksbanken driver bankrörelse enligt denna lag.

Därjämte må riksbanken å sitt sedeltryckeri idka tryckerirörelse och vid sitt pappersbruk bedriva papperstillverkning.

I 9 kap. 13 § regeringsformen finns bestämmelser om riksbankens rätt att ge ut sedlar. Bestämmelser om riksbankens rätt att låta tillverka och ge ut mynt finns i lagen (1970: 1028) om rikets mynt.

Riksbanken får bedriva tryckerirörelse vid sitt sedeltryckeri och papperstillverkning vid sitt pappersbruk samt bedriva tillverkning av mynt, medaljer och därmed likartad verksamhet vid sitt myntverk.

Riksbanken må ej deltaga i eller driva annan rörelse än den, som enligt denna lag är riksbanken uttryckligen medgiven.

Riksbanken får inte delta i eller driva annan rörelse än sådan som är uttryckligen medgiven enligt denna lag.

IV KAP.

25 §²

Riksbanken må förvärva fastigheter, som är som är avsedda för inrymmande av riksbankens kontor samt för tryckerirörelsen och papperstillverkningen.

Riksbanken får förvärva sådana fastigheter som är avsedda för riksbankens kontor, sedeltryckeri, pappersbruk och myntverk.

Därjämte må riksbanken till skyddande av fordran, å offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning

För att skydda en fordran får riksbanken

1. på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom, som är utmätt eller utgör säkerhet för fordringen.

¹ Senaste lydelse 1974: 569.

² Senaste lydelse 1974: 569.

för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, dock skall sådan egendom åter avyttras, när så prövas lämpligt och, i varje fall, när det kan ske utan förlust.

2. som betalning för fordran överta egendom som utgör säkerhet för fordringen eller annan egendom.

Den egendom som riksbanken har förvärvat enligt andra stycket skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan ske utan förlust.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om att överföra tillverkning och utgivning av mynt till Sveriges riksbank

1 Inledning

Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen (RF) har endast riksbanken rätt att ge ut sedlar. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet i övrigt meddelas genom lag. Bestämmelser om mynt finns i lagen (1970: 1028) om rikets mynt (myntlagen). Regeringen har enligt denna lag ensam rätt att låta tillverka och ge ut mynt. Dessa skall vara lagligt betalningsmedel. Föreskrifter om mynts sammansättning, vikt och utförande meddelas av regeringen.

Efter medgivande av regeringen uppdrog chefen för finansdepartementet i december 1983 åt Revisionsbyrån Lundberg & Co AB att göra en översyn av myntverkets organisation m. m. Översynen syftade främst till att utvärdera om några fördelar kunde vinnas genom att i en eller annan form samordna mynttillverkningen med sedelframställningen. I december 1984 avgav auktoriserade revisorn Lars Lundberg en promemoria angående samordning av mynt- och sedelproduktionen m. m. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2.1 Bakgrund

Rätten att ge ut betalningsmedel i Sverige är delad genom att regeringen med stöd av myntlagen ensam har rätt att ge ut mynt och riksbanken enligt RF har utgivningsrätten för sedlar. Att det förhåller sig så förklaras av historiska skäl.

Mynttillverkningen

Sedan gammalt har rätten att ge ut mynt tillhört kungen (regeringen). Mynten var tidigare värdemätare och skulle ha ett metallinnehåll som någorlunda svarade mot deras nominella värde. I 1809 års regeringsform fanns en särskild bestämmelse' (79 § 2 mom.) angående mynt. Där föreskrevs att "Ej må någon förändring i rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller avslag, äga rum utan riksdagens bifall; Konungens rättighet att slå mynt dock oförkränt". Denna bestämmelse har också ansetts innebära att Kungl. Maj:t/regeringen tidigare självständigt avgjorde myntens utseende och prägel. Detta sker numera, efter den nya grundlagen, i den formen att regeringen med stöd av 4 § myntlagen utfärdar förordningar om myntens sammansättning, vikt och utförande. De nu gällande bestämmelserna i detta avseende finns dels i förordningen (1971:105) om metallinnehåll och storlek beträffande rikets mynt (omtryckt 1984: 333), dels i förordningen (1984: 334) om prägel på rikets mynt. Någon relation mellan myntens namnvärde och metallvärde föreligger numera inte. Vid de tillfällen minnesmynt ges ut anges deras utformning i den förordning vari regeringen föreskriver att ett visst minnesmynt skall ges ut.

Mynttillverkningen ombesörjs av myntverket, som är central förvaltningsmyndighet för myntväsendet. I mån av resurser får verket, enligt 2 § förordningen (1979: 741) med instruktion för myntverket, ge ut medaljer och även utföra andra arbeten (uppdragsverksamhet).

Myntverket har under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet tillverkat 260–285 miljoner bruksmynt per år. De senaste åren har produktionen minskat till drygt 200 miljoner per år till följd av en nedgång i behovet av mynt. Utöver bruksmynten tillverkas vissa år minnesmynt till ett antal av några hundra tusen och vidare tillkommer uppdragsverksamheten med en årlig försäljning på drygt 6 milj. kr.

Kostnaderna för myntverkets verksamhet bestrids från tre anslag, nämligen förslagsanslagen Myntverket: Förvaltningskostnader och Myntverket: Uppdragsverksamhet samt reservationsanslaget Myntverket: Utrustning. För budgetåret 1985/86 har för förvaltningskostnader anvisats drygt 8,5 milj. kr. Uppdragsverksamheten skall inte belasta statsbudgeten. Ett formellt anslag på 1 000 kr. har anvisats. Myntverket disponerar också en

rörlig kredit i riksgäldskontoret intill 500 000 kr. Från utrustningsanslaget bestrids utgifter för anskaffning och underhåll av mer kostnadskrävande maskiner. För budgetåret 1985/86 har anvisats 335 000 kr (prop. 1984/85: 100 bil. 9, FiU 14, rskr 192).

Mynten bokförs till sitt nominella värde när de färdigställts och lagts i myntverkets lager. Mynten säljs sedan till riksbanken för det nominella värdet. Genom att detta värde avsevärt överstiger kostnaden för inköpt material uppkommer ett överskott som redovisas som "Myntverkets inlevererade överskott" i statsbudgeten. Denna post har under senare år varierat mellan 85 och 230 milj. kr. per år. Riksbanken hämtar mynten hos myntverket och ombesörjer transporten ut till sina region- och kassakontor, varifrån bank- och postkontor hämtar mynten. Riksbanken redovisar sitt ineliggande lager av mynt som en tillgång, medan från riksbanken utväxlade mynt inte redovisas i riksbankens bokföring.

Myntverket har ett femtiotal anställda, av vilka åtta är sysselsatta i uppdragsverksamheten. Till följd av den minskade efterfrågan på mynt har verket planerat för en neddragning av antalet anställda. Efter förhandlingar med personalorganisationerna har övertaligheten fastställts till tolv personer. Under budgetåret 1985/86 har beräknats en besparing på lönekostnadsanslaget motsvarande tre tjänster.

Sedel tillverkningen

Sedlarna var ursprungligen ett slags skuldbevis, inlösbare mot mynt, utfärdade av riksbanken och dess föregångare. Efter hand har dessa skuldbevis utvecklats till gängse betalningsmedel. Genom 1809 års regeringsform tillförsäkrades riksens ständer allena rätt "att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas". Riksbankens ensamrätt att ge ut sedlar framgår numera av 9 kap. 13 § RF. I 6 § lagen (1934:437) för Sveriges riksbank (riksbankslagen) anges att av riksbanken utgivna sedlar skall utgöra lagligt betalningsmedel. Till skillnad mot mynten redovisas av riksbanken utgivna sedlar i bokföringen som en bankens skuld. Detta återspeglar sedlarnas tidigare funktion som skuldbevis. De sedlar som ligger i riksbankens lager är med detta betraktelsesätt inte någon tillgång och redovisas inte heller i balansräkningen. Riksbankens utgifter för tillverkning av nya sedlar bokförs som en löpande omkostnad.

I 2 § riksbankslagen anges att riksbanken "må å sitt sedeltryckeri idka tryckerirörelse och vid sitt pappersbruk bedriva papperstillverkning". Riksbanken har sedan 1750-talet drivit ett eget pappersbruk i Tumba, till en början endast för tillverkning av sedelpapper för bankens sedeltryckeri. Tumba pappersbruk drevs direkt som en riksbankens rörelse med fullmäktige i riksbanken som högsta styrelse. År 1963 beslutade riksdagen (BaU 1963:15) på framställning från fullmäktige den 14 februari 1963, att pappersbruket skulle organiseras som ett av riksbanken ägt aktiebolag. Aktiebolagsformen förordades av fullmäktige eftersom bruket därigenom såväl

med avseende på skattebelastning och annat som möjligheter till smidig och affärsmässig förvaltning och drift, likställdes med andra industriföretag. Driften överfördes emellertid inte omedelbart till aktiebolagsform utan drevs inom riksbanken fram till och med år 1970.

Sedeltryckeriet var tidigare en särskild avdelning inom riksbanken. Under 1960-talet aktualiserades behov av omlokalisering och kapacitetsutbyggnad för sedeltryckeriet. Den utredning som då gjordes genom riksbankens fullmäktiges försorg visade att det mest fördelaktiga alternativet var en flyttning av tryckeriet till Tumba, varvid samordning kunde ske med pappersbruket. Fullmäktige fann det ur riksbankens och AB Tumba bruks synpunkt självfallet att utgå från att tryckerirörelsen skulle bedrivas i bolagets regi. Riksdagen beslutade i enlighet med framställning från fullmäktige att riksbankens sedeltryckeri skulle förläggas till Tumba och att det skulle få ankomma på AB Tumba bruk att vidta de åtgärder som föranleddes därav (BaU 1968: 5, rskr 74). Beslutet innebar att tryckningen av sedlar överfördes från en myndighet, riksbanken, till ett bolag. Detta förhållande berördes inte närmare i propositionen eller vid riksdagsbehandlingen.

I enlighet med riksdagsbeslutet integrerades pappersbruket och sedeltryckeriet från och med år 1971 i AB Tumba bruk. Bruket har drygt 400 anställda och en årsomsättning på omkring 200 milj. kr., som fördelar sig jämnt mellan pappersbruk och värdetryckeri. Vid pappersbruket produceras, utöver sedelpapper, säkerhetspapper och andra högvärdiga papperskvaliteter. Värdetryckeriet trycker, förutom sedlar även checkar, aktiebrev, pass och penninglotter. Av brukets totalomsättning härrör en dryg tredjedel från export. Riksbanken köper hela sitt sedelbehov från Tumba bruk. Prissättningen sker på affärsmässiga grunder. Avtal träffas årsvis avseende hela behovet av sedlar under året. Riksbanken svarar för distributionen av sedlar ut till sina region- och kassakontor och sänder därvid sedlar och mynt i gemensamma transporter.

2.2 Överföring av myntutgivningen till riksbanken

Mitt förslag: Rätten att låta tillverka och ge ut mynt överförs från regeringen till riksbanken.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker att rätten till tillverkning och utgivning av mynt överförs till riksbanken.

Skälen för mitt förslag: Sedlar och mynt är lagliga betalningsmedel, vilket innebär att den som har betalning att fordra är skyldig att ta emot betalning i sedlar eller mynt. Båda typerna av betalningsmedel är numera symboliska värdetecken och det finns egentligen ingen annan skillnad mellan dem än att det ena är av papper och används för höga namnvärden och det andra är av metall och används för låga namnvärden. Skillnaderna beträffande t. ex. huvudmannaskap och bokföring av mynt och sedlar förklaras av historiska skäl, vilka i dag inte längre har någon aktualitet och följaktligen inte kan utgöra motiv för att bibehålla den nuvarande ordningen. Det har heller inte tillkommit några nya skäl för att ha utgivningsrätten uppdelad mellan regeringen och riksbanken.

Det förhållandet att mynt och sedlar har samma funktion som betalningsmedel talar för en gemensam huvudman för tillverkning och utgivning. Därigenom skulle också åstadkommas en önskvärd direkt koppling mellan befogenheter och ansvar i fråga om mynten, liksom redan är fallet beträffande sedlarna. Riksbanken transporterar såväl mynt som sedlar till sina kontor i landet och tillhandahåller där betalningsmedlen. Riksbanken framstår därför gentemot bank- och postkontor och andra kunder som den ansvariga instansen för försörjning av mynt och sedlar men saknar den formella befogenheten att styra myntproduktionen. Vid myntbrist riktas kritik först mot riksbanken, medan vid överskottssituationer främst myntverket drabbas genom ökad lagerhållning. Förutom att ett gemensamt huvudmannaskap leder till en direkt koppling mellan befogenhet och ansvar, ger det anledning för huvudmannen att noga samordna produktion, lagerhållning och distribution. Ett ytterligare skäl för ett gemensamt huvudmannaskap är att det blir en och samma instans som under riksdagen bereder frågor om huruvida en viss valör skall tillverkas i form av mynt eller sedel. Slutligen torde vissa fördelar kunna vinnas genom ett samutnyttjande mellan Tumba bruk och myntverket, även om dessa är skilda juridiska personer, av brukets funktioner för marknadsföring och ekonomiadministration.

Att överföra rätten att ge ut mynt till riksbanken förutsätter vissa författningsändringar. Ett alternativ är att sammanföra bestämmelserna om mynt- och sedelutgivning i riksbankslagen och att samtidigt upphäva myntlagen. Härvid skulle också övergångsbestämmelserna till myntlagen behöva revideras. Eftersom de författningar som reglerar riksbankens verksamhet f. n. ses över av statsskuldspolitiska kommittén (Fi 1983: 07), anser jag emellertid att ändringarna i riksbankslagen nu bör begränsas till de som är nödvändiga för att genomföra reformen. Jag förordar därför att myntutgivningsrätten överförs till riksbanken genom att ordet "regeringen" byts ut mot "riksbanken" i 1 och 4 §§ myntlagen. Härigenom ges riksbanken ensam rätt dels att låta tillverka och ge ut mynt, dels att meddela föreskrifter om mynts sammansättning, vikt och utförande. Vidare krävs en ändring i 2 § riksbankslagen av innebörd att riksbanken utöver den nu angivna

verksamheten också får ge ut mynt samt tillverka medaljer och utföra andra arbeten, i likhet med vad myntverket nu enligt sin instruktion kan göra. Samtidigt bör språket i paragrafen moderniseras.

Det ankommer på statsskuldspolitiska kommittén att överväga om bestämmelser om tillverkning och utgivning av mynt skall föras in i riksbankslagen.

Vad som anförts i remissyttranden om demoneterisering av vissa mynt – dvs. att mynten inte längre skall vara giltiga som betalningsmedel – och ytterligare ändring i riksbankslagen bör lämpligen tas upp i samband med den allmänna översyn av lagstiftningen om riksbanken som kommer att ske med utgångspunkt i statsskuldspolitiska kommitténs förslag.

2.3 Juridisk form för mynttillverkningen

Mitt förslag: Mynttillverkningen skall bedrivas i aktiebolagsform under riksbanken.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Alla instanser utom TCO tillstyrker eller har inget att erinra mot aktiebolagsform.

Riksbanken anför att det är så väsentligt att kunna bedriva produktionen i den smidiga aktiebolagsformen att riksbanken uppställer detta som ett krav för att över huvud taget överta ansvaret för myntväsendet.

TCO anser att både sedel- och mynttillverkningen är sådan allmännyttig verksamhet med monopolställning att staten har ett särskilt behov av att kunna styra verksamheten. TCO förordar därför att möjligheterna utreds att ha myntverket som dottermyndighet till eller avdelning inom riksbanken.

Skälen för mitt förslag: Avgörande för mitt förslag om aktiebolagsform är att mynt- och sedelproduktionen bör ha samma formella relationer till riksbanken och att erfarenheterna av att driva sedeltillverkningen i bolag samstämmigt är mycket positiva. Det kan därför inte komma i fråga att formen för sedeltillverkningen skall ändras. Vidare kan verksamheten vid myntverket i stor utsträckning jämföras med ett industriföretags verksamhet. Därför bör strävan också vara att mäta resultatet på ett likartat sätt. Också av detta skäl är det en fördel att mynttillverkningen bedrivs i aktiebolagsform. Till detta kommer att bolagsformen ger större möjligheter till förändringar av verksamheten och en aktivare marknadsföring. Samarbetet mellan sedeltryckeri och myntverk underlättas.

Staten har självfallet ett behov av att kunna styra sedel- och myntproduktionen. Den ändrade form för styrning av myntproduktionen som mitt förslag innebär har redan fungerat under 15 år då det gäller sedelproduk-

tionen. Styrningen sker genom riksdagen, som dels beslutar om erforderliga lagar, dels utser riksbanksfullmäktige, utom dess ordförande och suppleanten för denne som utses av regeringen, dels granskar riksbankens verksamhet. AB Tumba bruk är ett av riksbanken helägt bolag vars styrelse utses av fullmäktige genom dess ombud på bolagsstämman. De anspråk på möjligheter till statlig styrning som rimligen kan ställas är därigenom enligt min mening uppfyllda. Erfarenheterna är också positiva. Styrningen av mynttillverkningen avses att ske på i princip samma sätt. Det bör emellertid överlåtas åt fullmäktige att närmare bestämma hur denna tillverkning skall inordnas under riksbanken, dvs. om verksamheten skall drivas i ett särskilt bolag, föras in i AB Tumba bruk eller om någon annan konstruktion skall väljas. Av den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet av lagändringarna följer att mynttillverkningen bör bedrivas i aktiebolagsform från och med den 1 juli 1986.

2.4 Riksbankens rätt att förvärva fastigheter

Mitt förslag: Riksbanken ges rätt att förvärva fastighet avsedd för mynt- och medaljtillverkning.

Utredaren och remissinstanserna har inte berört denna fråga.

Skälen för mitt förslag: Även om jag här har förutsatt att mynttillverkningen skall ske i aktiebolagsform kan ett resultat av det fortsatta arbetet att förbereda överförandet av myntväsendet till riksbanken (se vidare avsnitt 2.5) bli att det bedöms mest ändamålsenligt att riksbanken förvärvar den fastighet myntverket nu disponerar i Eskilstuna. För att möjliggöra detta krävs en ändring av 25 § första stycket riksbankslagen. Enligt denna bestämmelse får riksbanken nu endast förvärva fastigheter för inrymmande av sina kontor samt för tryckerirörelsen och papperstillverkningen. Förslaget till ändring framläggs nu så att beslut i denna del kan fattas av riksdagen under hösten dvs. innan regeringen föreslår hur myntväsendet i praktiken skall överföras till riksbanken. Därigenom underlättas de fortsatta förberedelserna för överförandet. Vad jag nu har föreslagit utesluter inte att riksbanken eller det bolag som skall svara för mynttillverkningen i stället hyr lokalerna om en sådan lösning skulle visa sig lämpligare.

Möjligheterna att samordna de rent tekniska funktionerna i sedelframställning och mynttillverkning är uppenbarligen begränsade. Den fastighet i vilken myntverket nu bedriver sin verksamhet, har särskilt utformats för verkets behov i samband med att myndigheten omlokalisades till Eskilstuna år 1974. För de tekniska funktionerna disponerar verket därför nu ändamålsenliga lokaler och maskiner. Av bl. a. dessa skäl förutsätter jag för min del att tillverkningen av mynt även fortsättningsvis skall vara kvar i Eskilstuna.

I samband med den nu föreslagna ändringen i första stycket bör språket i paragrafens andra stycke moderniseras.

2.5 Övriga frågor

De nu redovisade förslagen till lagändringar skapar endast de legala förutsättningarna för riksbanken att ge ut mynt. En rad frågor återstår att behandla då det gäller överförandet av myntverkets personal, utrustning m. m. Dessa frågor kommer nu att beredas i första hand i samverkan mellan riksbanken och myntverket.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att anta inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 1028) om rikets mynt,
2. lag om ändring i lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank,

dels att

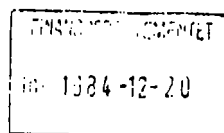
3. besluta att tillverkningen av mynt m. m. från och med den 1 juli 1986 skall bedrivas i aktiebolagsform enligt de av mig förordade riktlinjerna.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

REVISIONSBYRÅN LUNDBERG & CO AB

Auktoriserade revisorer

1984-12-19

P M

ANGÅENDE SAMORDNING MYNT- OCH

SEDELPRODUKTION M.M.

INNEHÅLL

0. Sammanfattning
1. Inledning
2. Uppdraget och dess utförande
3. Bakgrundsbeskrivningar
 - 3.1 Regler för mynt- och sedelproduktion (här utesluten)
 - 3.2 Myntverket
 - 3.3 Aktiebolaget Tumba Bruk
 - 3.4 Planering och distribution av mynt
 - 3.5 Internationell utblick
4. Problemställningar
 - 4.1 Begränsad samordning mellan sedlar och mynt
 - 4.2 Minskat behov av mynt
5. Åtgärdsförslag
 - 5.1 Gemensam huvudman för mynt- och sedelproduktion
 - 5.2 Anpassning av myntverkets resurser

Anmärkning: Vissa av bilagorna har här uteslutits. De som med
är 1-4 samt 7:1 och 8.

Riksbanken svarar för den övervägande delen av rutinerna för planering, lagerhållning och distribution av betalningsmedel. För produktionen av sedlar anlitas AB Tumba Bruk och för produktionen av mynt anlitas myntverket. Formellt är riksbanken huvudman endast för sedlarna, eftersom myntverket är en myndighet.

Utredningen har syftat till att undersöka fördelar och nackdelar med en ökad samordning mellan betalningsmedlen sedlar och mynt. Därvid har beaktats förväntade förändringar i myntvalörer och myntefterfrågan.

Utredningen har väsentligen genomförts under hösten 1984. Omfattande biträde har erhållits från myntverket, AB Tumba Bruk och riksbanken. Även myntverkets revisionskontor, riksbankens revisionsavdelning och myntverkets fackliga organisationer, lokalt och centralt, har lämnat bidrag.

Utredningens resultat är att en ökad samordning kan betraktas som nödvändig. Samordningsfördelarna finns dock i en ökad samordning av betalningsmedlen via riksbanken och inte genom direkt samordning mellan produktionsenheterna. Sålunda föreslås att myntverket underordnas riksbanken som huvudman. Härigenom uppnås gemensamt beslutsfattande och verkställande i frågor om val mellan sedlar och mynt. Vidare uppnås en direkt koppling mellan befogenhet att vidtaga åtgärder och ansvar för dessa konsekvenser även för mynthandlingen - i likhet med vad som gäller för närvarande beträffande sedelhandlingen.

En inordning under riksbanken kräver att myntverket övergår till aktiebolagsformen. Några nackdelar med övergången, som gör inordningen under riksbanken olämplig, föreligger ej. Tvärtom kan med myntverkets verksamhet och inriktning, bl a används 25% av resurserna för uppdragsverksamheten, aktiebolagsformen innebära fördelar.

Ekonomiska beräkningar med hänsynstagande till övergången till aktiebolag, vikande efterfrågan m m visar att myntverket i aktiebolagsformen kan erhålla en ekonomiskt sund uppbyggnad. Med kapitaltillskott i storleksordningen 20 mkr erhåller myntverket - om föreslagen prissättning är acceptabel - en ekonomi som möjliggör självfinansierade investeringar och utrymme för utveckling av uppdragsverksamheten. Beräkningarna visar att införande av 10-kronan och/eller expansion av uppdragsverksamheten till stor del kan kompensera minskningen i personalbehov som den vikande efterfrågar på bruksmynt medför.

Överförandet till riksbanken innebär att statsverkets "inkomst från myntningen" upphör fr o m budgetåret 1985/86. Den beräknade inkomsten från budgetåret 1984/85 minskas dessutom med ca 50 mkr p g a övergången (väsentligen nedskrivning av myntlager). Detta inkomstbortfall kompenseras av de ökade intäkterna hos riksbanken, där mynten föreslås hanteras på samma sätt som sedlar.

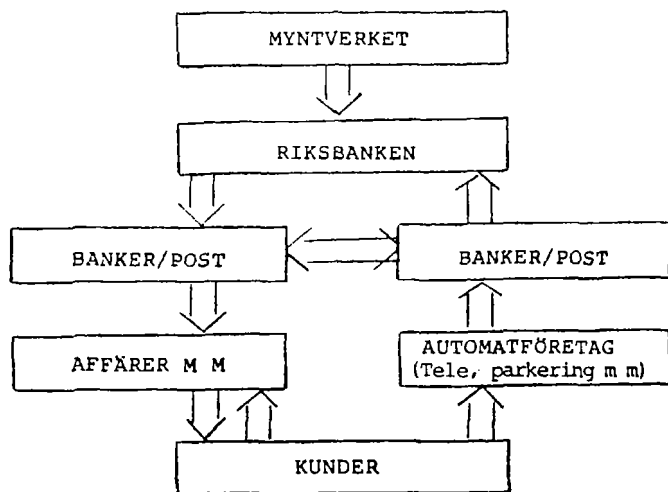
Utredningens förslag medför behov av utredning om utgivningsrätt m m i lagstiftningen om mynt.

Promemoria angående översyn av mynttillverkningen

1. Inledning

Sedlar och mynt svarar endast för ca 1% av den värdemässiga betalningsförmedlingen, medan elektronikens andel anses överstiga 80%. Mätt i antal betalningstransaktioner är dock förhållandet för närvarande nästan det omvända. Sedlar och mynt svarar således för merparten av den rutinmässiga hanteringskostnaden för betalningsförmedlingen, eftersom det är transaktionernas antal som i första hand påverkar kostnaden - inte transaktionsbeloppens storlek.

Myntströmmarna kan - principiellt och schematiskt - åskådliggöras med följande bild.

Bilden (hämtad från riksbankens utredning hösten 1983 beträffande mynthantering) beskriver myntens kretslopp: Dels kretsloppet mellan affärer m m och kunder, dels mellan banker/post, affärer m m, kunder och automatföretag m m, dels mellan riksbankskontor och banker/post.

Nettotillskotten till kretsloppen från myntverket har under de senaste 10 åren legat i storleksordningen 175-290 miljoner mynt per år. Beroende på valörmixen har motsvarande nominella värden varierat från 100-275 miljoner kronor. Anskaffningskostnaden för tillskottsmynten har varierat mellan 35 och 70 miljoner kronor (kostnaderna exkl. material har uppgått till 5-9 miljoner kronor, d v s 10-15% av självkostnaden).

Kretsloppen för sedlar är principiellt likartade myntens med undantag för automatföretagens roll och det faktum att sedlarnas livslängd endast är en bråkdel av myntens (1-2 år jämfört med 25 år). Arligt nettotillskott i antal sedlar och nominella värden av sedlar från Tumba Bruk AB, som tillverkar sedlarna, är väsentligt större än för mynt. Självkostnaden per sedel är dock i regel väsentligt lägre än motsvarande kostnad för mynt, varför skillnaden i totala kostnader härigenom minskar.

Myntens användning har under de senaste 35 åren tappat i förhållande till sedlarna vad gäller högsta valör. Att mynten skulle tappa ytterligare i detta avseende förefaller ej troligt.

I betalningsförmedling väl insatta personer anser att den elektroniska betalningsförmedlingens utveckling endast får en begränsad effekt på behovet av mynt som betalningsmedel. Även om de ökande kostnaderna per kontant betalningstransaktion verkar för ökad användning av elek-

troniska betalkort anses utvecklingen ej bli så snabb och omvälvande som ibland framförts. Det bör dock påpekas att bedömningsunderlagen är bristfälliga. Ett stort behov av utredningar avseende elektronikens inverkan på behovet av mynt (och även sedlar) föreligger.

Av ovanstående framgår att mynten utgör en väsentlig del av betalningsförmedlingen och att kostnaderna förknippade med myntframställningen är väsentliga. Detta förväntas gälla under överskådlig tid oberoende av såväl förskjutningar mellan sedlar och mynt som av ytterligare och snabbare framsteg mot det "kontantlösa" samhället. Möjligheter att öka effektiviteten och måluppfyllelsen i myntframställning och -hantering är härför väsentliga frågor att beakta.

Riksdagen beslöt våren 1983 att mynthanteringen skulle ses över. Uppdraget utfördes av riksbanken i samverkan med bl a myntverket. I rapporten daterad 1983-12-12 lämnas förslag till förbättrat mynthanteringssystem, bl a kommenteras förpackningsfrågan, möjligheterna till lokal clearing (utanför riksbanken), avgiftsbelagd riksbankservice, myntplanering och arbetsmiljöfrågor. För närvarande pågår vidarebearbetningar och försöksverksamhet beträffande rapportens förslag.

I januari 1984 uppdrogs till undertecknad att utföra en översyn av mynttillverkningen avseende ekonomiska och organisatoriska frågor.

Uppdraget, som redovisas i bilaga 1, innefattade följande punkter.

- . Samordning av mynttillverkningen med sedelframställningen
- . Samordnad administration och långsiktig produktionsplanering i sedel- och mynttillverkningen
- . Sedel- och mynttillverkningen under en huvudman
- . Problemen med anledning av ev. vikande myntefterfrågan
- . Mynttillverkningen i annan juridisk form
- . Inordning av mynttillverkningen i Tumba Bruk AB
- . Beaktande av ändringar i myntserien enligt myntverkets framställning

Uppdraget har utförts huvudsakligen under perioderna mars, juni och september 1984. Sven-Erik Nilsson, ekonomiansvarig myntverket, har ägnat väsentlig tid till framtagning av ekonomiskt bedömningsunderlag för utredningens räkning. Vidare har Bengt Ulvfot, Ake Gustavsson och Bengt Mossberg med medhjälpare och myntverkets fackliga företrädare, Stig Nisell, Håkan Eriksson, Reinert Eriksson och Bo Malmqvist samt revisionschefen vid riksbanken, Tommy Blomberg, lämnat värdefulla synpunkter under utredningens gång. Olle Hawor, chef för revisionskontoret vid kammarkollegiet, har varit behjälplig med att utreda vissa redovisningsmässiga frågeställningar. Slutligen kan nämnas att utredningsarbetet löpande följts av Tomas Tetzell, finansdepartementet, vilken även varit behjälplig med viss informationsframtagning och synpunkter.

3.2.1 Organisation

Enligt myntverkets instruktion skall under myntdirektören finnas tre enheter, nämligen en för administrativa ärenden, en för tillverkning av mynt och medaljer och en för materialkontroll. Av bilaga 2 framgår myntverkets organisationsplan. I sammanhanget är intressant att observera att försäljning eller marknadsföring (eller uppdragsverksamheten) ej givits särskild plats i organisationen. Myntverkets olika verksamhetsgrenar (uppdragsverksamheten och myntframställningen) återspeglas ej heller i organisationen.

Administrativt utnyttjas de statliga standardsystemen för löner (SLÖR) och redovisning (System S), vilka är integrerade med riksredovisningen. Datorbaserade rutiner i övrigt (lagerredovisning, kalkylsystem etc) utnyttjas ej.

3.2.2 Verksamheten

Myntverket bedriver sin verksamhet i hyrda lokaler i Eskilstuna sedan 10 år. Lokalerna är anpassade till myntframställning och omfattar ca 3.350 m² kontor samt lager- och tillverkningslokaler. Fastigheten ligger relativt centralt och kan tänkas ha ett marknadsvärde i storleksordningen 8-10 mkr. Hyreskostnaden 1983/84 uppgick till 1.333' (bruttohyran från byggnadsstyrelsen).

Som framgår av bilaga 2 var per 1 juli 1984 51 personer anställda på myntverket (antalet årsarbetare för 1983/84 utgjorde 50,7 stycken). Av personalstyrkan avser 8 stycken (ca 16%) administration, 3 stycken (ca 6%) kontroll av

inköpt material samt 39 stycken (ca 76%) tillverkning (inkl. efterbehandling) av mynt och medaljer. På sistnämnda enhet svarar medaljtillverkningen etc för ca 23% av sysselsättningen.

Myntverkets mynttillverkning utgår från inköpta halvfabrikat, varför produktionen huvudsakligen avser prägling av halvfabrikaten (de s k rondellerna) och efterbearbetning i form av räkning och kontroll. Präglingsverket är beroende av en verkstad för framställning av präglingsverktyg och dylikt. För medaljtillverkningen utgör grovarbetet kanske den väsentligaste avdelningen.

Råvaran (halvfabrikaten) upphandlas från ett fåtal svenska och utländska leverantörer. Svensk leverantör svarar för ca två tredjedelar av rondellerna.

Tillverkade mynt levereras till riksbanken. Detta gäller till 100% bruksmynten och även i allt väsentligt de samlarmynt (minnesmynt) som ibland framställs. Utleveranserna sker på initiativ av riksbanken, som hämtar med transportbil när man anser det lämpligt (med viss framförhållning).

Medaljerna distribueras genom ca 10.000 stycken postförskott per år. Kundregistret omfattar omkring 16.000 kunder, varav ca 1.000 kunder i utlandet. Dock svarar de 15 största kunderna för nästan 40% av försäljningen av medaljer och samlarset.

3.2.3 Ekonomi

Mynttillverkningen är anslagsfinansierad, vilket innebär att årliga anslag erhålles från statsverket för kapacitetsutgifterna (inkl. personal) för myntframställningen. I gengäld skall myntverkets årliga inkomst av myntningen

inlevereras till statsverket. Denna inkomst utgör skillnaden mellan å ena sidan nominella värdet av de mynt som inlägges i myntverkets lager och å andra sidan utgifterna för materialanskaffningen. Myntverkets inbetalningar för mynten erhålles dock från riksbanken först efter leverans. Även försäljningen till riksbanken sker till nominella värden. Mynttillverkningens "boks slut" utgörs av en anslagsredovisning beträffande kapacitetskostnaderna (redovisning mot anslag) och inlevererat överskott (redovisning mot inkomstitel), en avräkning av överskottet mot statsverkets checkräkning samt en balansräkning.

För att beskriva mynttillverkningens resultatstruktur redovisas i bilaga 3:1 en tänkt resultaträkning för räkenskapsåret 1984/85 med utgångspunkt från anslagsframställningen för 1985/86. Året 1984/85 enligt anslagsframställningen innebär att ca 35% av såväl maskinell som personell kapacitet utnyttjas (kapacitetsberäkningarna bygger på åren 1978-1981 som basår; se vidare avsnitt 4 nedan).

Som framgår av bilaga 3:1 medför en försäljning till nominella värden (Alt.0) ett onormalt överskott (även om man tar hänsyn till avsaknaden av kapitalkostnader och avskrivningar). Under de senaste fem åren har ca 700 mkr inlevererats till statsverket med utgångspunkt från resultaträkningar enligt Alt.0. Överskottet är av förklarliga skäl extremt beroende av vilka valörer som tillverkas. Mer normala resultaträkningar redovisas som alternativ A-C. Intressant att notera är att den direkta materialkostnaden utgör mer än 80% av myntens självkostnad. Detta medför att verksamheten resultatmässigt sett är förhållandevis "okänslig" för begränsade volymsvängningar (denna fråga diskuteras utförligare i avsnitt 4.2 nedan).

Uppdragsverksamheten belyses i bilaga 3:2 genom en resultaträkning för räkenskapsåret 1983/84. Som framgår utgör

kapacitetskostnaderna ca 33% av självkostnaden. Under de senaste 5 åren har uppdragsverksamhetens omsättning varit relativt stabil. Omsättningen avser väsentligen medaljer av olika slag - belöningsmedaljer, egna utgåvor och övriga medaljer, t ex Nobelstiftelsens.

Myntverkets balansräkning per 30 juni 1984 redovisas i bilaga 3:3. Tillgångarna avser uppdragsverksamheten med undantag av varulagret, som med ca 52 mkr avser myntproduktionen. Som tidigare nämnts beräknas statsverkets inkomst av myntningen utifrån nominella värden på mynt levererade till myntverkets eget färdigvarulager. Detta medför att lagervärdet i förhållande till gängse redovisnings- och värderingsprinciper per 30 juni 1984 övervärderats (uppskrivits) med ca 20 mkr. Föregående bokslut var uppskrivningen ca 50 mkr. Så vitt vi förstått är dock uppskrivningarna ej lagstridiga i en anslagsfinansierad myndighet - ett motsvarande förfarande i verksamhet, för vilken bokföringslagen gäller, vore klart lagstridig. Vidare kan noteras att kundfordringar avseende myntproduktionen saknas.

Bland tillgångarna saknas även belopp motsvarande myntverkets maskiner och inventarier. Anledningen härtill är att utrustningen anskaffats genom erhållna anslag och härigenom "avskrivits" direkt. Verksamheten belastas vare sig avskrivningar eller kapitalkostnader avseende utnyttjad utrustning. Historisk anskaffningskostnad för utrustning anskaffad från och med 1973 utgör ca 6.200 kkr. Om avskrivning skett med 10% per år skulle bokförda värdet idag röra sig om 1.760 kkr. Utrustningens återanskaffningsvärde beräknat med hjälp av maskinindex kan uppskattas till ca 13.000 kkr. Avskrivningarna skulle uppgå till 300-350 kkr, beräknade utifrån historisk anskaffningskostnad och 450-500 kkr utifrån återanskaffningsvärdet.

Skulderna avser huvudsakligen myntproduktionen. Som synes

av balansräkningen är varulagret finansierat via avräkningen med statsverket. Finansieringsbehovet beror på att myntverket årligen levererar hela myntproduktionens "överskott" (inkl. lageruppskrivningarna) till statsverket och har således ingen möjlighet till självfinansiering. Detta har däremot uppdragsverksamhet, vars intjänade kapitalbelopp återfinns i balansräkningen. Uppdragsverksamhetens kapital är för närvarande större än omsättningen och verksamheten helt självfinansierad. Uppdragsverksamheten belastas kapitalkostnad, medan myntproduktionen ej belastas med några finansiella kostnader.

Bilaga 3:4 belyser i sammandrag utvecklingen av myntverkets verksamhet de senaste 12 åren.

AB Tumba Bruk bildades år 1755 och är ett av Sveriges Riksbank helägt dotterbolag. Från år 1971 är riksbankens sedeltryckeri integrerat i företaget.

Vid pappersbruket tillverkas sedelpapper och säkerhetspapper, broschyrpapper, arkivpapper, postpapper m fl finpapperskvaliteter. Vid tryckeriet framställs värdestryck såsom sedlar, pass, aktier, obligationer, checkar, lotter m m.

Under perioden 1974-1984 har antalet anställda personer ökat från 240 till 400. Omsättningen har under motsvarande period ökat från ca 80 mkr till ca 180 mkr. Bilaga 4:1 innehåller en sammanställning, som belyser bolagets siftermässiga utveckling under åren 1979-1983. Den ekonomiska utvecklingen måste betraktas som god.

AB Tumba Bruk ägs till 100% av Sveriges riksbank. Bolaget har haft två investeringsperioder - en i början av 1970-talet, då pappersbruket tillbyggdes och nu senast under 1980, då en ny rotationspress installerades i värdestryckeriet. Enligt 1983 års årsredovisning förutser man nu ökade investeringar på marknadssidan. I årsredovisningen ställs i utsikt att bolagets strävan efter affärs-mässighet och avkastning på investerade resurser skall komma huvudmannen Sveriges riksbank tillgodo i form av utdelning på satsat kapital.

Av bolagets omsättning representeras ungefär hälften av papper och hälften av värdestryck. Av pappersbrukets omsättning svarar sedelpapper och säkerhetspapper för 60-65% av omsättningen.

Av totalomsättningen gick under 1983 47% på export, varav sedelpapperet svarade för över 70%. Sedelpapperet mark-

nadsförs på länder utanför Skandinavien i samarbete med engelska Portals Limited - världens ledande leverantör av sedelpapper. Samarbetet innebär att AB Tumba Bruk når ut på världsmarknaden utan en alltför tung egen organisation.

För marknadsföring av sedlar och annat värdetryck har man ett samarbete med det engelska företaget Bradbury, Wilkinson P.L.C. Samarbetet bedrivs till viss del genom ett gemensamt dotterbolag, Bradbury-Tumba AB. Bradbury är ett väletablerat sedeltryckeri. Samarbetet med Bradbury ledde för 1983 till en exportandel för värdetryckeriet av 36%.

Sveriges riksbank köper årligen sitt sedelbehov från AB Tumba Bruk. Upphandlingen sker enligt affärsmässiga grunder. Förutom de årliga beställningarna lämnar riksbanken treårsprognoser beträffande behovet av sedlar. Samarbetet mellan AB Tumba Bruk och riksbanken fungerar enligt samstämmiga uppgifter väl.

En skiss av AB Tumba Bruks organisation återfinns i bilaga 4:2. Som framgår av denna är den grundläggande verksamheten uppdelad i pappersbruket, värdetryckeriet, försäljningsavdelning och administrationsavdelning. Vid sidan av dessa finns diverse stabs- och servicefunktioner. Försäljningsavdelningen omfattar mer än 10 personer och är i sin tur uppdelad i tre enheter, nämligen försäljning säkerhetspapper och tryck, försäljning civilpapper och order fakturering och spedition. Administrationsavdelningen handhar ekonomi, personal och inköp. Ekonomifunktionen är väl datoriserad.

Under utredningens gång har åtgärder vidtagits för att kartlägga den kort- och långsiktiga produktionsplaneringen av mynt. Dock har ej fullständig klarhet erhållits beträffande tillämpade rutiner. Detta kan förklaras av att tillämpade rutiner ej är formaliserade och att planeringsfunktionerna ej är särskilt utvecklade.

Uppenbart är att planering av produktion, transporter och lagerhållning av mynt är problematisk. Med anledning av de enorma myntströmmarna ute i näringslivet kan mycket små relativa förändringar få stora konsekvenser för myntproduktionen etc i absoluta tal. I utredningsrapporten "mynthantering i Sverige - förslag till principlösning", 1983-12-12 (Dnr 83-052-002) föreslås ett särskilt projekt för myntplanering. Behovet av ökade insatser på detta område styrks av denna utrednings resultat.

Under åren 1978-1980 har dock av praktiska skäl på sätt och vis inte någon planering behövts. Myntverket har producerat så mycket man kunnat. Efterfrågan har varit större än utbudet. De kortsiktiga frågeställningarna har varit vilka myntvalörer som borde tillverkas först. Myntverket har i princip argumenterat för att reservera produktionskapacitet för produktion av minnesmynt och för uppdragsverksamheten.

Distribution av mynt från myntverket till riksbankskontoren sker med riksbankens egna bilar och administreras av riksbankens transportavdelning. Man försöker, så långt möjligt, köra mynten direkt från Eskilstuna till aktuella riksbankskontor. Ofta mellanlagras dock mynten vid huvudkontoret. Mynten transporteras antingen tillsammans med sedlar eller i särskilda mynttransporter. Vid avhämtning av mynt från myntverkets lager erhåller myntverket ofta anmärkningsvärt korta varsel. Detta har under perioder av "myntbrist" för-

orsakat en del problem och medfört en del omställningar i produktionsapparaten.

Prop. 1985/86:4

Med hänsyn till att de tekniska kraven på distribution avseende sedlar och mynt är olika bl a ur säkerhetssynvinkel, skulle möjligen en större del av "myntspeditionen" kunna ombesörjas direkt från myntverket i Eskilstuna. I ovannämnda riksbanksutredning beträffande mynthanteringen i Sverige omnämns möjligheterna att utnyttja myntverkets lokaler i Eskilstuna i större utsträckning i distributionen.

I samband med anslagsframställningarna gör myntverket prognoser över behovet av nya mynt med hjälp av statistik avseende beloppsmässig förändring i utelöpande mynt per valör samt uppgifter om lager i riksbanken och myntverket. Med hjälp av dessa historiska uppgifter uppskattas framtiden. Prognosen översänds normalt till riksbanken för yttrande och används därefter i myntverkets ekonomiska planering.

Riksbankens lager av mynt ligger normalt i storleksordningen 150 mkr. Detta belopp motsvaras antalsmässigt av ca 125 miljoner stycken mynt. Myntverkets lager i början av 1984 uppgick till ca 43 mkr i nominella värden, vilket belopp motsvarade ungefär 75 miljoner stycken mynt. Totalt sett motsvarar lagren således ungefär 200 miljoner stycken mynt, vilket är ungefär en knapp årsproduktion hos myntverket. Under sommaren och hösten 1984 har den totala lagerhållningen ökat till ca 275 miljoner stycken mynt.

I anslutning till en redogörelse beträffande planering och distribution av mynt bör framhållas att det rimligtvis är riksbanken som har största möjligheterna att förutse såväl kort- som långsiktiga svängningar i myntbehovet. Riksbanken svarar för distributionskedjan och kontakterna med konsumenterna. Eventuella negativa konsekvenser av osäkra prognoser och produktionsplaner får dock tagas av myntverket.

Prop. 1985/86:4 Även om givetvis en god samordning mellan riksbanken och myntverket underlättar och minimerar dessa negativa konsekvenser bör en direkt koppling mellan befogenheter och ansvar göras. En sådan koppling finns beträffande sedelproduktionen.

Mynthantering i Norge handhas av Norges bank. Norges bank är enligt lag skyldig att tillhandahålla mynt. Myntverket, den Konglige Mynt, tillhör Norges bank sedan 1962. Verket ligger i Kongsberg ca 10 mil från Oslo, där Norges bank har huvudkontor. Den Konglige Mynt har 75 anställda, varav 50 arbetar med tillverkning av rondeller. Viss mängd färdiga rondeller köps dock från Tyskland. Man har en kapacitet att prägla ca 130 miljoner mynt om året.

I Finland distribueras mynten av Finlands bank via de underlydande kassorna. Finlands myntverk lämnar sin produktion till myntkassan. Myntverket har en präglingskapacitet på ca 100 miljoner mynt per år. Egen tillverkning sker av ca 20% av rondellbehovet. Myntverket i Finland sorterar under finansministeriet.

Danmarks nationalbank har huvudkontor i Köpenhamn. Inom huvudkontoret svarar myntkassan för all mynthantering. Myntverket, den Konglige Mønt, ingår i nationalbanken. Myntverket ligger ca 2 mil från Köpenhamn. Verket har egen tillverkning av rondeller.

Internationellt är vanligast att såväl tillverkning av rondeller, prägling som utgivningsrätt är placerad under regeringarna eller motsvarande. Beträffande sedlar är det dock vanligast att tryck och utgivningsrätt sorterar under riksbankerna eller motsvarande.

Nästan samtliga industrialiserade länder har eget myntverk. Dock förekommer viss export, framförallt från England, Kanada, Tyskland och Frankrike. Enligt uppgifter från 1979 tillverkade Royal Mint i England ca 20 miljoner mynt för Botswana, ca 11 miljoner för Gambia, 53 miljoner för Jamaica, 105 miljoner för Marocko, 14 miljoner för Tanzania och 12 miljoner för Förenade Arabemiraten. Frankrikes mynt-

verk exporterade ca 41 miljoner mynt till Västafrika, 40 miljoner till Madagaskar och 33 miljoner till Mali. Tyskland exporterade 90 miljoner mynt till Algeriet och 60 miljoner till Vietnam. Kanadas myntverk exporterade 140 miljoner mynt till Bangladesh och 15 miljoner till Syrien. Redogörelsen illustrerar den typ av internationell handel med myntprägling som förekommer.

Från tillgänglig internationell statistik har i bilaga 5:1 sammanställts uppgifter beträffande producerade bruksmynt åren 1979 och 1982. Av bilagan framgår högsta och lägsta producerade myntvalör respektive år samt den andel av respektive års produktion som valören utgör. Av de medtagna 17 länderna har Sverige en av de fem lägsta högvalörerna (högsta valör i myntserien). Samtliga länder utom Schweiz har en lägsta myntvalör som är lägre än 10 öre. I bilagan har även beräknats totalt antal producerade mynt per invånare för åren 1979 och 1982. Sverige ligger relativt högt på denna skala, men väsentligt lägre än USA. I bilaga 5:2 redovisas för samma länder genomsnittsvärdet per producerat mynt för åren 1979 och 1982. År 1979 låg Sverige på den nedre delen av skalan och 1982 i mitten.

I bilaga 5:3 redovisas några uppgifter beträffande produktionen av minnesmynt åren 1979 och 1982.

För att belysa den internationella utvecklingen har i bilaga 5:4 intagits detaljerade uppgifter beträffande ett antal länders bruksmyntvalörer 1979 och 1982 med uppgift om antal som producerats. Intressant att notera är att av 17 länder redovisar 9 länder en minskad produktionen mellan åren och 8 en ökad produktion.

Av den internationella utblicken kan dragas slutsatsen att relativt etablerade affärsförbindelser finns för export av mynt. Vidare kan noteras att internationellt produceras

fortfarande många låga myntvalörer och att Sverige torde vara ett av de länder i världen som har den kortaste myntserien, mätt i antal valörer. I övrigt gäller för Sverige inte några särskilt anmärkningsvärda förhållanden jämfört med andra länder.

4.1 Begränsad samordning sedlar och mynt

En utgångspunkt för detta avsnitt är att i denna utredning berörda frågeställningar ligger inom det övergripande målet avseende en effektiv betalningsmedelshantering. I vilken mån som betalningsmedlen bör utgöras av sedlar eller mynt är således en underordnad fråga och kan bedömas utifrån tekniska, kostnadsmässiga och användarmässiga förhållanden. Avvikelser från fullständig samordning bör därför särskilt kunna motiveras.

Den kanske väsentligaste skillnaden mellan mynthanteringar å ena sidan och sedelhanteringen å andra sidan är riksbankens roll. Som nämnts ovan i avsnittet om AB Tumba Bruk är relationen mellan riksbanken (beställaren) och AB Tumba Bruk (leverantören) affärsmässig. Beställaren har ansvaret för lämpliga leveransvillkor och att han beställer rätt produkter i förhållande till sitt behov. Leverantören har ansvaret för att leverera specificerade produkter på utsatt tid. Den part som inte uppfyller sina åtaganden får själv bära konsekvenserna. Som framgår av avsnitt 3:4 ovan är relationen mellan myntverket och riksbanken inte lika klar i praktiken, vare sig beträffande befogenheter eller ansvar. En motsvarande relation som för sedlar skulle verka för en effektivare planering avseende produktion, distribution och lagerhållning, såväl hos riksbanken som hos myntverket. Den affärsmässiga relationen kompletteras av riksbankens ägaransvar i AB Tumba Bruk. Min uppfattning är att relationen mellan riksbanken och AB Tumba Bruk gynnar såväl affärsmässighet som samordning.

Vid övergången från 5-kronorssedel till 5-kronorsmynt illustrerades bl a vissa konsekvenser av den begränsade samordningen mellan sedlar å ena sidan och mynt å andra sidan

Den långa övergångsperioden uppfattas av många som negativ. En gemensam beslutsfattare avseende val av mynt eller sedel för en betalningsmedelsvalör skulle framtvinga specifikt beslut i frågan. I den pågående diskussionen om införande av 10-kronorsmynt i stället för 10-kronorssedel har av olika anledningar myntets tekniska utformning kommit att diskuteras innan något beslut om övergång tagits. Det är också möjligt att tidpunkten för upphörande med 5-öres- och 25-öresmynt bättre hade anpassats till ett införande av 10-kronorsmyntet och slopande av 10-kronorssedeln om såväl de övergripande ekonomiska ansvaret och beslutsfattandet varit gemensamt.

En ytterligare skillnad mellan sedlar och mynt är att de ekonomiskt behandlas olika. Sedlarna förvärvas av riksbanken från AB Tumba Bruk till framförhandlat pris. Riksbanken kostnadsför inköpet och noterar sedan utlämnade sedlar som en skuld till allmänheten. Mynten däremot, förvärvas av riksbanken från myntverket till nominellt värde. Inköpet bokförs dock som en tillgång och belastar således inte riksbankens resultat. De övervinster som uppstår hos myntverket på grund av den stora skillnaden mellan myntens tillverkningskostnad och nominella värde behandlas som reell vinst och levereras in till statsverket. Visserligen återkommer endast en mindre andel av mynten (antaganden om 30-40% har gjorts), men dels borde inte någon intäkt tagas upp förrän mynten utlämnats till allmänheten (vinsten uppstår inte vid produktionen och lagerhållningen), dels borde i varje fall vinsten senareläggas i förhållande till utlämnandet till allmänheten. Exempel på konsekvensen av beaktande av de "fiktiva" vinsterna är att inlösningskostnaden av 5-öres- och 25-öresmynt beräknas återtaga 50-100 mkr av tidigare redovisade vinster.

Vad gäller samordning mellan sedlar och mynt har särskilt penetrerats olika områden, såsom produktion, administration och marknadsföring. Beträffande produktionen kan konstateras

att några särskilda samordningsfördelar knappast kan konstateras på grund av de skilda tillverkningsprocesserna. Vad gäller administrationen skulle möjligen en sammanslagning av ekonomiadministrationerna för AB Tumba Bruk och myntverket kunna innebära vissa personella besparingar, men dessa är dels osäkra och dels i sammanhanget marginella. Den värdefulla konsekvensen av en samordning skulle kunna vara tillgången till mera utarbetade, främst datorbaserade administrativa system. Med hänsyn till fördelarna av närhet mellan ekonomiadministration och övriga funktioner i företaget är min bedömning att en sammanslagning ej är motiverad. Vid en omläggning av myntverkets ekonomiadministrativa system eller datorisering av åtminstone vissa delar, bör genom samarbete i andra former erfarenheterna och kunskaperna hos AB Tumba Bruk kunna tillvaratagas.

En fråga som särskilt penetrerats är möjligheterna till ökad samordning beträffande marknadsföring etc. Tanken har härvid varit att AB Tumba Bruks erfarenhet från utlandsförsäljning etc skulle kunna utnyttjas av myntverket. Det låg bl a nära till hands att anta att AB Tumba Bruks kontakter vid försäljning av sedlar också skulle kunna vara myntkunder. Sådana förhållanden torde finnas på sina håll, men är inte alltid givna. Vidare råder för närvarande en stor överkapacitet i världens myntproduktion, varför möjligheterna att tränga in på marknaden är små för myntverket. Beträffande myntverkets uppdragsverksamhet torde en annan typ av marknadsföring och försäljning än vad AB Tumba Bruk har erfarenhet av vara aktuell. Slutsatsen från bedömningen av möjligheterna till marknadsmässig samordning är att vissa möjligheter kan finnas på sikt, men att några kortsiktiga samordningsfördelar av väsentlig betydelse inte torde finnas.

Sammanfattningsvis kan beträffande problemställningen om begränsad samordning mellan sedlar och mynt sägas att det är framförallt samordningen via riksbanken som ger samordningsfördelarna.

Som tidigare nämnts ökade behovet av mynt, främst 1-kronorsmynt, kraftigt till och med 1980. Detta berodde troligen på en rad samverkande faktorer, som t ex ökat antal automater och myntåtergivare, silverprisets höga nivå (nedsmältning av mynt) och myntverkets låga tillverkningskapacitet före 1974. Från 1981 har behovet av nya mynt minskat undan för undan. Detta beror troligtvis också på flera samverkande faktorer, som t ex att enarmade banditer förbjöds, bankernas privatgiro, bensinbolagens betalkort och sedelautomater samt månadskort på bussar etc. Såväl svenska som internationella bedömare synes eniga om att efterfrågan på mynt har minskat och kommer att minska ännu mer.

Av bilaga 6 framgår utvecklingen vad gäller myntutväxling, mynttillverkning och myntlager. Som synes har tillverkningen bibehållits i stort sett konstant, samtidigt som efterfrågan på mynt minskat (utväxlingen), varigenom myntlagren ökat kraftigt. Detta innebär att produktionsbehovet framöver ytterligare minskas genom att lagren då kan och bör tappas av. En ytterligare faktor som verkar i samma riktning, är den rationalisering och effektivisering av myntcirkulationen som diskuteras i riksbankens promemoria "Mynthantering i Sverige - förslag till principlösning".

Konsekvenserna av olika antagna produktionsvolymmer redovisas nedan i punkt 5.2.

5.1.1 Gemensam huvudman för mynt- och sedelproduktion

Av diskussionen i tidigare delar av rapporten, i första hand avsnitt 4:1, är det enligt min uppfattning uppenbart att övervägande skäl talar för att riksbanken erhåller både befogenheter till åtgärder och ansvar för konsekvenser för mynthanteringen på samma sätt som för sedelhanteringen.

De organisatoriska lösningar som då står till buds är

- att myntverkets verksamhet förs in som en avdelning i riksbanken och att AB Tumba Bruks sedeltryckeri avskiljs från bolaget och förs in i samma avdelning i riksbanken,
- att myntverkets verksamhet inordnas i samma juridiska person som sedeltryckeriet eller som underordnad juridisk person till AB Tumba Bruk,
- att myntverket underordnas riksbanken på samma sätt som för närvarande AB Tumba Bruk.

Det första alternativet är enligt min uppfattning inte aktuellt, eftersom relationen mellan riksbanken och AB Tumba Bruk fungerar utomordentligt. Det andra alternativet är inte heller, enligt min uppfattning, lämpligt. Anledningen till detta är att den väsentliga samordningen kan uppnås mellan myntverket och riksbanken och inte mellan myntverket och AB Tumba Bruk. En inordning direkt under AB Tumba Bruk skulle också kunna innebära att den naturliga konkurrensen mellan sedlar och mynt inte bibehålles. Valen mellan betalningsmedelsform bör ligga på beställaren och inte på leverantören.

Det tredje alternativet är därför, enligt min uppfattning, att föredraga. Detta förutsätter dock att myntverkets verk-

samhet införs i aktiebolagets juridiska form. Härigenom uppnås en likartad relation mellan riksbanken och myntverket som mellan riksbanken och AB Tumba Bruk. I vilken mån som riksbanken internt skall avdela en enhet för betalningsmedelshantering, ligger inte inom denna utredningsram att bedöma. Om dock hanteringen av två separata aktiebolag antas kräva särskild administration, vilket dock enligt min bedömning inte bör vara fallet, kan aktiebolagen myntverket och AB Tumba Bruk inordnas under ett gemensamt moderaktiebolag. I detta skulle då betalningsmedelshanteringen administreras. Detta bolag torde även ha en marknad, eventuellt även en internationell sådan, för konsultationer beträffande betalningsmedel, planering och hantering. En fråga som då bör behandlas i en sådan enhet är det långsiktiga behovet av betalningsmedlen sedlar och mynt i förhållande till elektroniska betalningsmedel. Jag lämnar dock frågan om myntverkets direkta eller indirekta inordning i riksbanken till vidare utredning inom riksbanken.

I sammanhanget har bedömts om aktiebolaget myntverket skulle kunna erhålla samma fördelar av en samordning av råvarutillverkning och prägling som AB Tumba Bruk (papperstillverkning och sedeltryckeri). Med hänsyn till den begränsade, så vitt kan bedömas för närvarande, utländska marknaden synes inga direkta fördelar finnas att vinna. Frågan bör dock diskuteras med den svenske leverantören av halvfabrikat (ron-deller).

I och med alternativet med en ökad samordning av mynt- och sedelproduktionen genom myntproduktionens inordning under riksbanken behöver valet av juridisk form egentligen inte särskilt diskuteras. Det enda praktiska alternativet är att bedriva myntproduktionen och därmed förenlig verksamhet i ett aktiebolag, d v s på motsvarande sätt som sedelproduktionen för närvarande bedrivs. För fullständighetens skull diskuteras dock nedan för- och nackdelar beträffande olika juridiska former från allmänna utgångspunkter.

Som myndighet räknas central förvaltningsmyndighet, uppdragsmyndighet och affärsverk. Myntverket är en central förvaltningsmyndighet, varför karaktäristika för en sådan beskrivits ovan i samband med beskrivningen av myntverket och dess verksamhet. Affärsverken har större frihet än andra myndigheter i ekonomiskt avseende. De har ett individuellt specificerat avkastningskrav. De är avgiftsfinansierade och har rätt att använda löpande inkomster för bestridande av driftsutgifter. Staten svarar dock för kapitalförsörjningen. Egen upplåning är inte tillåten för myndigheter. För att täcka varierande behov av rörelsekapital har affärsverken en rörlig kredit i riksgäldskontoret. För att täcka finansiella behov kan även särskilda investeringsanslag över statsbudgeten ställas till förfogande på längre sikt. Ränta skall alltid erläggas. Affärsverk har dock begränsade möjligheter att behålla vinstmedel. Även beträffande inrättande och tillsättande av tjänster har affärsverken i allmänhet något större frihet än övriga myndigheter. För närvarande finns sju affärsverk. Det yngsta (Luftfartsverket) tillkom 1945. Affärsverksformen betraktas numera inte som ett aktuellt alternativ vid bildande av statliga myndigheter eller bolag.

En s k uppdragsmyndighet är ett mellanting mellan central förvaltningsmyndighet och affärsverk. Uppdragsmyndigheten

har i regel större ekonomisk handlingsfrihet än den centrala förvaltningsmyndigheten, men mindre än affärsverken. En uppdragsmyndighet kan använda sina löpande inkomster för bestridande av driftsutgifter på samma sätt som affärsverken. Det är dock vanligt att delar av verksamheten anslagsfinansieras. Jämfört med affärsverken har oftast uppdragsmyndigheten mindre ekonomisk frihet avseende investeringar, där oftast regeringens medgivande krävs i varje särskilt fall. I sammanhanget bör dock nämnas att instruktionen för varje enskild uppdragsmyndighet kan anpassas till speciella krav och omständigheter. Friheten att låta en uppdragsmyndighet arbeta under "affärsverksliknande" former är därför stor.

Myndighetsformen innebär att beslut angående verksamhetens inriktning och omfattning centraliseras till regering och riksdag. Skäl som därför kan anföras för att en verksamhet skall bedrivas i myndighetsform är att staten har ett särskilt behov av styrning av verksamheten eller att verksamheten inte är ekonomiskt självständig. Även högt ställda säkerhetskrav på verksamheten kan motivera myndighetsformen. Ett grundläggande skäl för att välja myndighetsform är naturligtvis att någon form av myndighetsutövning skall utföras. Ytterligare skäl är ex:vis monopolställning, försvarsberedskap, sysselsättningspolitik eller regionalpolitik.

Ett grundläggande motiv för att statlig verksamhet bedrivs i aktiebolagsform är att verksamheten är en affärsverksamhet och att dennas resultat är av intresse. Om detta är fallet och inte klara motiv för val av myndighetsform föreligger är aktiebolag den naturliga associationsformen. Ett argument är vidare att verksamhet, som bedrivs med samma syfte och metoder som i relaterad verksamhet, bör ske i samma associationsform. Allmänt kan konstateras att aktiebolagsformen ger större ansvar för enheten att själv bestämma i olika frågor. Detta gäller kanske framförallt beträffande långsiktiga beslut, där

resultatet varierar över åren. Sådana beslut berör ofta investeringar och finansieringen av dessa.

Som exempel på skillnader mellan myndighetsformen och aktiebolagsformen kan vidare nämnas att aktiebolagsformen ger större möjlighet att företa snabba förändringar av organisationen. Huvuddragen i en myndighets organisation fastställs av regering och riksdag. Vidare innebär myndighetsformen att omplaceringar av högre befattningshavare ofta medför större organisationsändringar, som beslutas av riksdagen. En myndighet är oftast bunden till de statliga villkoren för avlöningsförmåner och anställningsförhållanden.

En viktig fråga vid överväganden om bolagsform är de ekonomiska möjligheterna för verksamheten. En förutsättning för bolagsformen är att verksamheten på sikt ger tillfredsställande avkastning.

Enligt min uppfattning talar inte ovan angivna förhållanden entydigt för eller emot myndighetsformen eller aktiebolagsformen. Det faktum att myntverkets produktion av mynt bör uppnå mål formulerade i ekonomiska termer och att för närvarande ca 25% av de personella resurserna är sysselsatta inom uppdragsverksamheten, vilken är affärsmässigt betingad, talar för aktiebolagsformen. Ett tungt vägande skäl för bolagsformen är även att sedelproduktionen sker i aktiebolagsform. Några direkta skäl för att myndighetsutövning i egentlig mening i större utsträckning skulle vara kopplad till myntproduktion än till sedelproduktion har jag inte funnit.

En genomgång av för- och nackdelar med olika verksamhetsformer talar för att den verksamhetsform bör väljas som mest gynnar samordningen mellan produktion och planering av sedlar och mynt, d v s samordning av ansvar och befogenheter mellan myntverket och riksdagen.
banken

Vid de följande ekonomiska beräkningarna har utgått från åren 1978-1980, då myntverkets resurser utnyttjades i lämplig utsträckning. Dessa år producerades ca 280 miljoner mynt, maskinparken sysselsattes ungefär 22.500 timmar och personalen utgjorde 53 personer med den uppdelning som framgår av bilaga 2.

Med dessa förutsättningar har i bilaga 7 beräknats resultaträkningar, likviditetsbudgets och balansräkningar för åren 1985/86 - 1988/89. Syftet med beräkningarna i bilaga 7 är att finna en lämplig prissättningsmodell ur myntverkets synvinkel. Av bilaga 7 framgår att med de förutsättningar som anges i bilaga 7:1 blir den totala omsättningen ca 62 mkr och resultatet före avskrivningar ca 3 mkr. (Se bilaga 7:2). Om bolaget i ingångsläget ges en balansräkning som överensstämmer med balansräkningen för 1 juli 1985 enligt bilaga 7:4 erhålles ett resultat före skatt på något över 2 mkr. Dessa förutsättningar innebär även att om anslagsframställningens volymer tillverkas för 1984/85 kommer inkomsten från myntningen att i samband med övergången (på budgetåret 1984/85) minska med 40-50 mkr för Anpassning av varulager etc till god redovisningssed. Dessutom kommer den beräknade inkomsten från myntningen att minskas med återlösta 5- och 25-öringar, som inkommit före budgetårsskiftet. För återlösen som sker därefter antas att riksbanken erhåller särskild kompensation, om så anses behövt. Till myntverkets nya förutsättningar hör även att, som framgår av bilaga 7:4, det givits ett kapital på 20 mkr (uppdelat i aktiekapital, reservfond och aktieägartillskott via resultaträkningen). Vidare ges en extern kredit, som täcker ytterligare finansieringsbehov av främst övertaget varulager. Tanken är således att det nya aktiebolaget övertar tillgångar och skulder enligt ovan från myndigheten per den 30 juni 1985.

Bilaga 7 bygger på en prissättning enligt följande: 15% pålägg på summan av direkt lön och direkt material. (Med direkt lön förstås de personalkostnader som i bilaga 1 betecknas med R). Om i stället pålägget sätts till 20% blir resultatet enligt samma förutsättningar som i bilaga 7 i övrigt före skatt 4,9 mkr för 1985/86, 4,5 mkr för 1986/87, 5,2 mkr för 1987/88 och 6,0 mkr för 1988/89. Resultatet innebär bl a att verksamheten de två senaste åren blir självfinansierad. Utan att försämra den ställningen kan under perioden investeringar i storleksordningen 20 mkr göras. Om pålägget sätts till 25% blir resultaten för motsvarande år 7,5, 7,5, 8,7 resp. 10,1 mkr.

I bilaga 9 redovisas kapacitetsutnyttjande, resultaträkningar, likviditetsbudgets och balansräkningar med förutsättningar i enlighet med bilaga 7 med det undantag att volymerna för bruksmynt och minnesmynt har anpassats till anslagsframställningen för 1985/86 (alternativet exkl. 10-kronan). Som framgår av 9:2 sjunker kapacitetsutnyttjandet både för maskinparken och den rörliga personalen. Under 80% det första räkenskapsåret och därefter till under 70%. Detta innebär, som framgår av bilaga 9:3, att behovet av rörlig arbetskraft minskar med 6-8 personer. Dessutom kan antas att även en minskning av den gemensamma personalen är befogad vid en sådan stor kapacitetsnedgång. Enligt bilaga 9:3 blir resultatet enligt de givna förutsättningarna i storleksordningen 3-5 mkr. Detta innebär att utrymme för investeringar i överkapacitet och andra satsningar finns. De förhållandevis små resultatmässiga effekterna av överkapaciteten förklaras av kapacitetskostnadernas låga andel av verksamhetens totala kostnader. Som framgår av bilagorna 9:4 och 9:5 blir likviditet och finansiell ställning tillfredsställande.

I bilaga 10 har intagits motsvarande beräkningar enligt samma förutsättningar med undantag av att volymen nu an-

passats till anslagsframställningen 1985/86 inkl. 10-kronan. Som framgår av bilaga 10:2 ligger då kapacitetsutnyttjandet högt under hela perioden utom 1988/89. Med prissättning enligt lägsta alternativet (pålägg 15%) blir resultat före skatt mellan 6-10% av omsättningen. Som framgår av bilaga 10:4 finns väsentligt utrymme för egenfinansierade investeringar. Avkastningen på eget kapital enligt bilaga 10:5 blir acceptabel.

För att balansera volymantagandena enligt alternativ 1 och 2 (bilagorna 9 och 10) har ett pessimistiskt alternativ intagits i bilaga 11. I dessa beräkningar har prissättningen höjts till att motsvara ett pålägg på 20%. Volymerna har hållits ordentligt lågt. Någon produktion av 10-kronan har ej medtagits. Som framgår av bilaga 11:2 halveras då kapacitetsutnyttjandet. Detta innebär att personalbehovet för rörlig personal minskar med ca 13-14 personer samt att även behovet av gemensam personal minskar väsentligt. I samband med mer detaljerad utredning om åtgärder för att expandera kompletterande verksamheter, d v s uppdragsverksamheten, bör ytterligare beräkningar i enlighet med alternativen 1, 2 och 3 utföras. Beräkningsmodellen är datoriserad och kräver små insatser för nya alternativ.

Beräkningarna ovan visar enligt min uppfattning att om priserna enligt bilaga 8 är konkurrenskraftiga, vilket dock varit svårt att få en uppfattning om i samband med utredningen, finns möjligheter att bedriva en ekonomiskt sund verksamhet. Om 10-kronan tages i bruk innebär beräkningarna vidare att relativt begränsade personella nedskärningar kan bli aktuella. Under utredningsarbetet har även framkommit förhållanden som talar för att uppdragsverksamheten kan expanderas. Jag anser att inordningen under riksbanken och övergången till aktiebolagsformen gynnar detta.

Utdrag ur Finansdepartementets PM

ÖVERSYN AV MYNTTILLVERKNINGEN

Ansvar för penningutgivningen i Sverige är delat genom att regeringen med stöd av myntlagstiftningen ensam har rätt att utge mynt och att riksbanken enligt riksbankslagen skall utge sedlar. Detta förhållande har sin historiska förklaring. Vad gäller användningen av sedlar och mynt är numera den enda skillnaden att sedlar används för höga namnvärden och mynt för låga namnvärden.

Den svenska sedeltillverkningen sker vid AB Tumba Bruk, som är ett av Sveriges riksbank helägt aktiebolag. Vid bolagets pappersbruk tillverkas sedelpapper m fl finpapperskvaliteter. Vid bolagets tryckeri framställs utom sedlar annat värdetryck som pass, aktier och obligationer. Bolaget har ca 400 anställda.

Mynttillverkningen i Sverige sker vid myntverket i Eskilstuna. Myntverket är en central förvaltningsmöjlighet. Förutom mynt ger verket ut medaljer och utför andra arbeten mot ersättning (självfinansierad uppdragsverksamhet). Myntverket förestås av en myntdirektör och har drygt 50 anställda, av vilka ca tio arbetar inom uppdragsverksamheten

Riksbanken tillväxlar sig mynten för det nominella värdet. Sedlarnas köper riksbanken av AB Tumba Bruk för ett pris som beräknas med utgångspunkt i tillverkningskostnaderna. Riksbanken distribuerar sedan såväl sedlar som mynt över landet och lagrar vid sina kontor icke cirkulerande sedlar och mynt. Själva utväxlingen till allmänheten av mynten sköts av riksbanken på samma sätt som vad gäller sedlarna.

Regeringen avser nu att göra en översyn av verksamheten i myntverket i Eskilstuna. Undersökningen syftar till att utröna om några fördelar kan vinnas genom att i en eller

annan form samordna mynttillverkningen med sedelframställningen.

Utredningen bör främst syfta till att klarlägga vilka fördelar som kan vinnas genom att samordna administration och långsiktig produktionsplanering. Möjligheterna att samordna de rent tekniska funktionerna i sedelframställning och mynttillverkning är uppenbarligen begränsade. För de tekniska funktionerna disponerar myntverket ändamålsenliga lokaler och maskiner i Eskilstuna. Härtill kommer att arbetsmarknadsskäl talar för att bibehålla produktionen i Eskilstuna. En utgångspunkt för utredningen bör alltså vara att den produktionstekniska delen av myntverkets verksamhet inte skall flyttas.

Särskilt vid förändringar i sedel- eller myntserien är det nödvändigt att noggrann samplanering sker av såväl produktion som distribution och lagring. Indragning av ett mynt eller utgivande av ett nytt mynt eller sedel ställer nämligen mycket stora krav på riksbankens distributions- och lagringskapacitet. Produktion av ett nytt mynt liksom indragning av mynt måste alltså tidsmässigt anpassas till riksbankens möjligheter att i distributions- och lagringsleden ta hand om de nya respektive de indragna mynten.

Utredningen bör bl a belysa vilka fördelar som kan vinnas genom att sammanföra sedel- och mynttillverkningen under en huvudman.

Behovet av nya mynt ökade kraftigt till och med 1980. Detta innebar att myntverkets produktionskapacitet helt togs i anspråk. Denna trend synes nu ha brutits. Mycket talar för att myntproduktionen i stället kan komma att framdeles minska. Utredningen bör uppmärksamma detta förhållande och bilda sig en uppfattning om de problem som kan uppkomma med anledning härav.

Prop. 1985/86: 4

Eftersom sedel- och mynttillverkningen ombesörjs av ett aktiebolag resp. en central förvaltningsmyndighet böt utredningen även pröva om en samordning skulle underlättas av om mynttillverkningen bedrevs i annan juridisk form, t ex av en uppdragsmyndighet eller av ett aktiebolag. Också alternativet att inordna mynttillverkningen i aktiebolaget Tumba Bruk bör prövas.

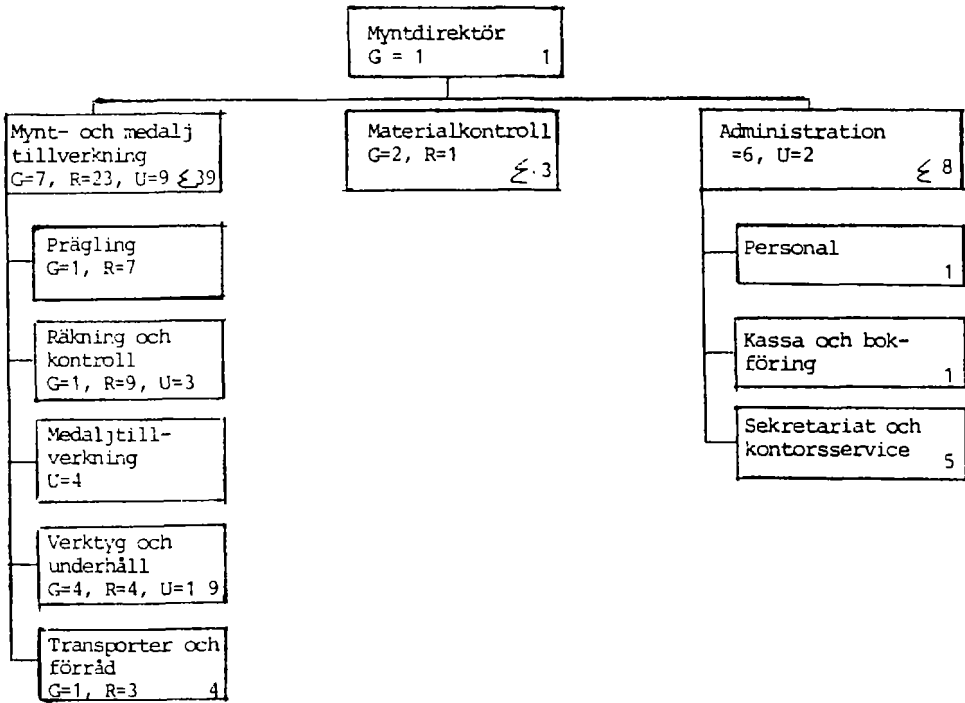
I utredningen bör beaktas de ändringar i myntserien som kan komma att göras i anledning av myntverkets framställning till regeringen.

MYNTVERKET

Organisationsplan per 1984-07-01 enligt anslagsframställning 1985/86

Antal tjänster/anställda = 51

Uppdelningen i G, R och U har gjorts i samband med utredningen

G = fasta eller halvfasta resursbehov, d v s resursbehovet förväntas ej variera med volymförändringar i myntframställningen (inom vissa ramar).

R = rörliga resursbehov, d v s en ökning eller minskning i tillverkningsvolymen (antal eller vikt) förväntas direkt öka eller minska behovet av antal anställda.

U = resursbehov (fast eller rörligt) avseende uppdragsverksamheten.

MYNTVERKET

Sammanfattad balansräkning 1984-06-30 (kkkr)Tillgångar

Kassa och bank ¹⁾	4.876
Kundfordringar	97
Övriga fordringar	146
Varulager ²⁾	<u>54.636</u>
	<u>59.755</u>

Skulder

Leverantörsskulder	781
Övriga skulder	398
Avräkning statsverket	<u>51.541</u>
	<u>52.720</u>

<u>Kapital</u>	<u>7.035</u>
----------------	--------------

1) Behållning hos riksgäldskontoret (rörlig kredit)

2) I beloppet ingår färdigvarulager av mynt värderade till nominella värden på ca 40.000 kkr. Anskaffningskostnaden är ca 20.000 kkr lägre. Om lagervärdet justeras härför blir det ca 35 mkr, varigenom balansomslutningen minskar till ca 40 mkr. Per 1983-06-30 var "övervärderingen" ca 50.000 kkr.

MYNTVERKET

Resultaträkning för 1984/85 med utgångspunkt från anslagsframställningen 1985/86 (sid. 16), d v s exkl. uppdragsverksamheten.

(mkr)		<u>Alt.0</u>	<u>Alt.A</u>	<u>Alt.B</u>	<u>Alt.C</u>
<u>Intäkter</u>					
Bruksmynt (nom. värden)	192				
Minnesmynt (nom. värden)	30	222	105	85	75
<u>Materialkostnad</u>					
Bruksmynt	50				
Minnesmynt	15	65	65	65	65
<u>Kapacitetskostnader</u>					
Löner inkl. soc.	5,3				
Lokalkostnader	1,6				
Övrigt	2,1	<u>9</u>	<u>9</u>	<u>9</u>	<u>9</u>
Överskott exkl. uppdrags- verksamheten		<u>148</u>	<u>31</u>	<u>11</u>	<u>1</u>

Alt. A, B och C

Om intäkterna istället beräknas utifrån ett pålägg på direkt material på 50% för bruksmynt och 100% för minnesmynt blir omsättningen 105 mkr och resultatet 31 mkr. Pålägg uppgående till 25% resp. 50% ger en omsättning på 85 mkr och resultat före skatt på 11 mkr. Pålägg med totalt 15% av materialkostnaden ger en vinst på 1 mkr.

MYNTVERKET

Resultaträkning, uppdragsverksamheten 1983/84 (kkkr)Intäkter

Medaljer m m	4.047	
Övrigt och samlarmynt	1.417	5.464

Kostnader

Material		- 3.221
Personal		- 1.200
Övrigt ¹⁾ (nettointäkt)		+ <u>581</u>
<u>Överskott</u> ²⁾		<u>1.624</u>

1) Beloppet inkluderar ränteintäkter på 500 kkr, uppvärdering medaljmaterial 372 kkr samt övriga kostnader 291 kkr.

2) Överskottet belastas med kalkylmässig ränta statskapital på 965 kkr.

MYNTVERKET

Sammanfattad balansräkning 1984-06-30 (kkkr)Tillgångar

Kassa och bank ¹⁾	4.876
Kundfordringar	97
Övriga fordringar	146
Varulager ²⁾	<u>54.636</u>
	<u>59.755</u>

Skulder

(Leverantörsskulder 781 ³⁾)	0
Övriga skulder	398
Avräkning statsverket	<u>51.541</u>
	<u>51.939</u>

<u>Kapital</u>	<u>7.816</u>
----------------	--------------

- 1) Behållning hos riksgäldskontoret (rörlig kredit för uppdragsverksamheten).
- 2) I beloppet ingår färdigvarulager av mynt värderade till nominella värden på ca 40.000 kkr. Anskaffningskostnaden är ca 20.000 kkr lägre. Om lagervärdet justeras härför blir det ca 35 mkr, varigenom balansomslutningen minskar till ca 40 mkr. Per 1983-06-30 var "övervärderingen" ca 50.000 kkr.
- 3) Leverantörsskulder avs. myntproduktionen ej medtagna i bokslutet.

UPPGIFTER OM MYNTVERKET 1972/73 -- 1983/84
MYNTTILLVERKNINGEN

1984-09-19
SEN/ej

Tilliv av bruksmynt	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Antal (Mst)	224,4	164,0	195,3	228,3	188,4	261,5	285,7	284,2	280,0	276,1	260,0	201,5
Vikt (ton)	730	483	561	832	802	1 054	1 025	880	925	881	1 012	749
Värde (Mkr)	83,6	41,6	50,8	96,7	112,2	141,0	125,0	96,1	115,3	128,9	276,3	189,4

Tilliv av minnesmynt	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Antal (Mst)	2,0			0,5	2,0				0,5		0,1	0,7
Vikt (ton)	36,0			13,0	53,9				13,5		2,7	11,2
Värde (Mkr)	20,0			25,0	99,8				100,0		20,0	70,0

Inkomst av myntning	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Nominellt värde (Mkr)	103,6	41,6	50,8	121,7	212,0	141,0	125,0	96,1	215,3	128,9	296,3	259,4
Avgår inköpt material (Mkr)	26,7	9,5	15,5	34,1	185,5	29,2	38,3	12,5	66,7	37,7	66,3	84,4
Summa	76,9	32,1	35,3	87,6	26,5	111,8	86,7	83,6	148,6	91,2	230,0	175,0

Utgifter (anslag)	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Förvaltningsanslag (Mkr)	3,1	3,1	4,2	4,6	5,1	5,4	5,7	6,1	6,9	6,8	7,6	9,1
Reservationsanslag (Mkr)	0,2	0,4	1,7	0,8	0,6	0,2	0,8	0,3	1,3	0,3	0,9	0,3
Summa	3,3	3,5	5,9	5,4	5,7	5,6	6,5	6,4	8,2	7,1	8,5	9,4

UPPDRAGSVERKSAMHETEN

Inkomster/resultat	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Fakturering (tkr)	(589)	(690)	(1 917)	2 487	2 752	5 579	3 785	6 773	5 640	6 193	6 414	6 480
Resultat (tkr)	-	-	-	+ 86	+ 378	+1 248	+ 341	+1 697	+ 392	- 244	+ 805	+1 124

PERSONAL

Antal tjänster (AF)	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84
Mynttillverknigen	52	52	51	52	52	52	51	51	50	49	46	45
Uppdragsverksamheten	(5)	(5)	(5)	(5)	5	5	8	8	8	8	8	8
Totalt	52	52	51	52	57	57	59	59	58	57	54	53

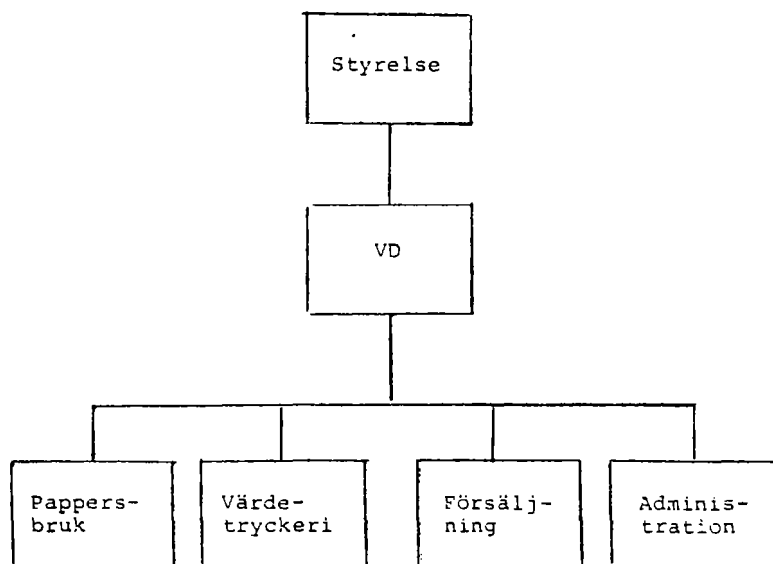
AB Tumba Bruk

Samaranställning belysande bolagets utveckling under åren 1979 - 1983.

	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>
<u>Utveckling</u>					
Omsättning	107.481	118.640	135.816	133.904	181.507
Antal anställda	392	415	416	392	385
rets nettoinvesteringar	26.627	16.644	9.176	5.895	13.563
<u>Resultat och lörsamhet</u>					
Vinst före extraordinära poster, dispositioner och skatt	9.359	9.289	11.776	9.896	19.029
Vinst i procent av omsättningen	8,7	7,8	8,7	7,4	10,5
Avkastningsgrad på justerat eget kapital vid utgången av året (%)	24,0	22,8	27,6	22,6	39,9
Avkastningsgrad på justerat totalt kapital vid utgången av året (%)	11,4	10,7	13,2	9,4	19,2
<u>Finansiell balans</u>					
Rörelsekapital	26.405	30.214	38.064	41.348	51.547
Soliditet	0,28	0,28	0,31	0,25	0,33
<u>Ställning</u>					
Varulager	19.084	26.309	29.388	39.479	29.334
Anläggningstillgångar	104.007	107.019	97.281	90.331	71'681
Kortfristiga skulder	16.914	19.493	18.455	53.647	27.581
Långfristiga skulder	75.377	77.774	68.282	65.672	60.319
Obeskattade reserver	11.450	13.920	16.536	17.472	21.361
Eget kapital	33.847	34.467	35.255	35.996	36.977

AB Tumba Bruk

En organisatorisk skiss

Dessutom finns organisatoriskt särskilda enheter för olika stabs- och servicefunktioner, så som kontrollchef, utveckling processteknik, vattenmärkesgravyr, utveckling elektronik.

MYNTVERKET

Prisbestämningsalternativ + 15% (utgångspunkt åren 1978 - 1980
100% kapacitetsutnyttjande)

Förutsättningar

- Volymmer: Mynt: Under åren 1985/86 - 1988/89 totalt 280 miljoner bruksmynt respektive år.
Uppdragsverksamheten: Oförändrad volym med 50% materialkostnad, 20% personalkostnad och 10% övriga kostnader.
- Försäljningspris: Pålägg 15% på direkt material och lön tillverkning ((DM + DL) x 1,15).
- Timkostnad: 68,21 kr inkl. sociala avgifter etc.
- Lagerhållning: 50% av nästa års volymer
- Räntor: "Checkräkning" 15% och långfristig upplåning 13%
- Investeringar: Under åren 1985/86 - 1988/89 investeras 500, 1.000, 500 och 400 kkr resp. år
- Avskrivningar: Maskiner & inventarier 15%
- Utgångsbalans: Kapitaltillskott (aktiekapital etc) på 20 mkr samt extern finansiering med c:a 23 för att finansiera maskinpark (4 mkr) och lager (39 mkr)
- Utdelning: Ingen de fyra första åren

MYNTVERKET

FörsäljningspriserValörPålägg

	15%	20%	25%
10:-	0,96/st	1,00/st	1,04/st
5:-	1,08/st	1,13/st	1,18/st
1:-	0,37/st	0,38/st	0,40/st
0:50	0,24/st	0,25/st	0,26/st
0:25	0,12/st	0,13/st	0,14/st
0:10	0,08/st	0,09/st	0,10/st
0:05	0,11/st	0,12/st	0,13/st
Minnesmynt 200:-	57,55/st	60,05/st	62,55/st

Sammanställning av remissyttranden över promemorior angående:

1. Samordning mynt- och sedelproduktion, m. m. 1984-12-19

2. Utgivning av sedlar och mynt 1984-12-21

Efter remiss har följande instanser avgett yttranden över promemorior-na: bankinspektionen, myntverket, statskontoret, riksrevisionsverket, kammarkollegiet, statens arbetsgivarverk, fullmäktige i Sveriges riksbank, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges för-eningsbankers förbund, Post- och Kreditbanken, PK-banken, Tjänstemän-nens centralorganisation (TCO), Statsanställdas förbund och AB Tumba bruk.

Remissammanställningen är disponerad på följande sätt:

1. Gemensam huvudman för sedel- och myntutgivningen
2. Juridisk form för mynttillverkningen
3. Lagstiftningsfrågor
4. Genomförande av ändrat huvudmannaskap för myntutgivningen

Samtliga remissinstanser ansluter sig till förslaget att riksbanken skall vara huvudman för både sedlar och mynt. Förslaget att mynttillverkningen skall bedrivas i aktiebolagsform tillstyrks eller lämnas utan erinran av alla instanser utom TCO, som anser att regeringen bör utreda om myntverket kan bli dottermyndighet till eller avdelning inom riksbanken, varigenom statens behov av styrning av verksamheten skulle tillgodoses bättre.

Den andra promemorian innehåller en redogörelse för gällande bestä-melser för utgivningen av sedlar och mynt. Innehållet återfinns i proposi-tionen under rubriken "2.1 Bakgrund".

1 Gemensam huvudman för sedel- och myntutgivningen

1.1 Bankinspektionen

Utifrån de synpunkter som bankinspektionen har att anlägga har inspek-tionen inget att invända mot förslaget att mynttillverkningen samordnas med sedelframställningen under riksbankens ansvar och att myntverket i samband därmed övergår från att vara central förvaltningsmyndighet till att bli aktiebolag.

1.2 Myntverket

Myntverket vill först erinra om att den 1873 införda guldmyntfoten formellt avskaffades 1972 och att den i praktiken satts ur spel flera decen-nier tidigare. Då sålunda varken sedlar eller vad som i tidigare lagstiftning benämnts skiljemynt är inlösbare i mynt med metalliskt egenvärde har för

det praktiska betalningsväsendet skillnaden mellan sedlar och mynt eliminerats. Kvar står dock två formellt viktiga skillnader, den ena att sedlar ges ut av riksbanken och mynt av regeringen och den andra att mynten bokföres som en tillgång enligt deras namnvärde så fort de färdigställts och således innan de via riksbanken utväxlats till allmänheten.

Det finns enligt myntverkets uppfattning ingen anledning att fortsättningsvis upprätthålla de formella skillnaderna mellan sedlar och mynt och verket anser därför att rätten och skyldigheten att utge betalningsmedel i form av såväl sedlar som mynt bör åvila en enda instans.

Då myntverket ser det som uteslutet att tillskapa något nytt organ för utgivning av penningmedel och då myntverket som ett regeringens organ inte heller kan tänkas överta riksbankens sedelutgivning återstår såsom den enda och dessutom naturliga lösningen att riksbanken övertar myntutgivningen och att denna i alla avseenden hanteras på samma sätt som utgivningen av sedlar.

Att överföra myntningsrätten från regeringen till riksbanken anser myntverket vara en grundläggande fråga. Ett beslut i den riktningen innebär att myntverkets roll som central förvaltningsmyndighet för myntfrågor upphör och att riksbanken får motsvarande ansvar och arbetsområde. Riksbanken har då också att på ett eller annat sätt tillverka eller låta tillverka de mynt som banken vill ställa till allmänhetens förfogande.

— — —

I PM samordning utsäges att några vinster genom en teknisk samordning av produktionen av mynt och sedlar inte synes möjlig med hänsyn till de skilda arterna av tillverkning. Myntverket delar den uppfattningen. Däremot framhålles i PM att mycket är att vinna på en bättre och långsiktigare planering av myntbehovet.

— — —

Med det, som myntverket ser det, under senare år goda och förtroendefulla samarbetet mellan riksbanken och myntverket tror sig verket ha fått tillgång till allt väsentligt av värde för bedömning av det framtida myntbehovet. Verket tror således inte att ett överförande av myntningsrätten till riksbanken skulle i sig på något avgörande sätt underlätta planeringen. Det är däremot av stor vikt att resurserna av mynttillverkningen kan anpassas till det aktuella behovet på ett smidigare sätt än vad som är möjligt vid myntverket som förvaltningsmyndighet.

Det torde kunna förutsättas att om riksbankens ansvar för myntförsörjningen även kommer att omfatta mynttillverkningen, banken kommer att söka finna vägar för bättre prognoser av myntbehovet och former för att bedöma behov av produktion och lager av mynt.

1.3 Statskontoret

Statskontoret har inte anledning till erinran mot det i promemorian 1984-12-19 angående samordning av mynt- och sedelproduktion m. m. framlagda förslaget om att myntverket organiseras som ett aktiebolag och underordnas riksbanken som huvudman.

1.4 Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har inget att erinra mot förslagen i promemoriorna.

1.5 Statens arbetsgivarverk

SAV tar inte ställning till lämpligheten av myntverkets övergång till annan huvudman eller till aktiebolagsform.

SAV vill endast konstatera att en överföring till annan huvudman och/eller bolagsform innebär att myntverket inte längre kommer att tillhöra SAV:s förhandlingsområde. I övrigt har SAV ingenting att anföra i ärendet.

1.6 Fullmäktige i Sveriges riksbank

Såväl sedlar som mynt är i lag angivna såsom lagliga betalningsmedel – 6 § lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank och 1 § lagen (1970: 1028) om rikets mynt – vilket innebär att den som har att fordra betalning är skyldig att mottaga betalning i sedlar eller mynt. Båda typerna av betalningsmedel är numera symboliska värdetecken och det finns egentligen ingen annan skillnad dem emellan än att det ena är av papper och används för höga namnvärden och det andra av metall för låga namnvärden.

Av historiska skäl är dock huvudmannaskapet för utgivningen och reglerna kring denna helt olika för sedlar och mynt.

— — —

Samtidigt som sålunda äldre förhållanden dröjer kvar i de grundläggande reglerna om sedlar och mynt, har deras likställighet i den praktiska användningen medfört att riksbankens hantering av sedlar och mynt egentligen är densamma för båda typerna av betalningsmedel med de skillnader som föranledes av olika material och olika värden. Liksom riksbanken övertar sedeltryckeriets hela produktion av svenska sedlar så övertas myntverkets hela produktion av mynt. Riksbanken distribuerar med samma transporter sedlar och mynt till sina kontor och mottager där från allmänheten återströmmande sedlar och mynt som räknas, sorteras och återutströmmar.

— — —

Grundtanken i utredningsmannens förslag kan sägas vara att landets betalningsmedelsförsörjning kräver en samordning av sedel- och myntplaneringen och att samme huvudman därför bör ha ansvaret för båda dessa typer av betalningsmedel. Utredningsmannen föreslår därför att riksbanken på samma sätt som när det gäller sedelhanteringen skall ges befogenhet att styra mynthanteringen och bära ansvaret härför.

Fullmäktige instämmer i utredningsmannens principförslag. Det är sedan länge inkonsekvent att riksbanken å ena sidan övertar myntverkets hela produktion, distribuerar denna över landet och tillhandahåller mynten vid sina kontor samt därigenom för avnämarna framstår såsom den för myntförsörjningen ansvariga instansen men å andra sidan inte har någon formell befogenhet att styra omfattningen och sammansättningen av myntproduktionen. Visserligen skall medges att de praktiska svårigheterna på grund härav kan till väsentlig del övervinnas genom nära samarbete mellan riksbank och myntverk och den närmast oefterrätliga situation som synes ha rått vid tidpunkten för fullmäktiges framställning 1953 är sedan länge övervunnen. Men det är ändå i grunden otillfredsställande att kopplingen mellan efterfrågan och produktion i en central samhällelig försörjningsfunktion skall vara beroende av personliga kontakter mellan berörda tjänstemän och inte kunna grundas på formell befogenhet och därmed förenat ansvar.

Härtill kommer två olika omständigheter som under en näraliggande framtid gör det mera angeläget att knyta ansvaret för myntväsendet till riksbanken.

Tidigare har under åtskilliga år rått myntbrist. Riksbank och myntverk har då kunnat förenas i en strävan att öka produktionen och få resurser härtill. För de närmaste åren förutses nu minskat behov av mynt. Detta kommer att i flera avseenden skapa svårigheter i lagerhållning och produktion och accentuerar kravet på att riksbanken som har kontakten med avnämarna och håller de stora myntlagren också har befogenhet att styra produktionen. För det andra må understrykas angelägenheten av gemensam huvudman för sedel- och myntväsendet då samhället övergår från sedel till mynt i en valör. Inför en eventuell övergång till 10-kronorsmynt kan det därför vara viktigt att planeringen samlas på ett ställe.

Fullmäktige ansluter sig med det sagda till förslaget att ansvaret för myntväsendet överföres till riksbanken och kommenterar i det följande några aspekter på en sådan överföring.

1.7 Svenska bankföreningen (med instämmande från PK-banken, Post- och Kreditbanken)

Bankerna anskaffar traditionellt huvuddelen av i rörelsen erforderliga sedel- och mynttillskott från riksbanken. Detta har i huvudsak fungerat mycket bra. Tidvis har emellertid besvärande brister på olika myntvalörer

uppstått inom olika landområden. Sådana brister har varit svåra och tidskrävande att avhjälpa. Bankföreningen anser att landets myntförsörjning torde bli än mera effektivt tillgodosedd om ansvaret för såväl distribution som produktion lades hos en och samma huvudman. Bankföreningen förordar därför en sådan samordning.

1.8 Svenska sparbanksföreningen

Sparbanksföreningen har inget att invända mot att myntutgivningen förändras och att detta sker på sätt som föreslås i promemorian. Föreningen utgår därvid ifrån att en förändrad myntutgivning inte leder till försämrad service eller på annat sätt får negativa konsekvenser för bankernas verksamhet.

1.9 Sveriges föreningsbankers förbund

Eftersom riksbanken svarar för penningmedelsförsörjningen i landet synes det naturligt att även tillverkningen av såväl sedlar som mynt står under riksbankens ansvar. SFF biträder därför förslaget att inordna Myntverket och därmed myntproduktionen i riksbanken.

1.10 Tjänstemännens centralorganisation

TCO delar uppfattningen om att fördelar kan vinnas med en ökad samordning mellan betalningsmedlen sedlar och mynt via riksbanken. Det är enligt vår uppfattning rationellt att sedel- och mynttillverkning sker under samma huvudman. Vi instämmer därför i förslaget om att Riksbanken blir huvudman för myntverket. Erfarenheterna från sedelproduktionen har visat att en bra samordning mellan produktion och behov går att uppnå om ansvaret delas mellan producent och beställare.

1.11 Statsanställdas förbund

Statsanställdas Förbund anser att en samordning av betalningsmedelshanteringen, med Riksbanken som huvudman, är en rationell ordning. En huvudman (Riksbanken) skulle underlätta såväl val mellan sedel eller mynt som tidpunkter för förändringar av t. ex. myntvalörer.

Samordningsfördelarna föreligger främst genom möjligheterna till en ökad samordning via Riksbanken. Förbundet anser också att vissa samordningsfördelar uppstår genom en sammanslagning av de olika produktionsenheterna (Tumba Bruk och Myntverket).

Sammanfattningsvis ser vi klara fördelar om mynt- och sedelutgivning får en gemensam huvudman, bl. a. vid avvägning mellan mynt och sedlar som betalningsmedel.

2 Juridisk form för mynttillverkningen

2.1 Myntverket

Även om myntverket anser att det egentligen är riksbankens sak att avgöra på vad sätt man vill skaffa fram erforderliga mynt bör man givetvis utgå från att det i Sverige redan finns ett modernt myntverk som det finns allt skäl till att utnyttja i framtiden såväl personellt som maskinellt. En lösning är att myntverket omvandlas till att helt bli en uppdragsmyndighet under finansdepartementet som till självkostnadspris levererar färdiga mynt till riksbanken. En annan lösning är att myntverket blir en del av riksbanken och en tredje lösning är att myntverket får samma formella status som AB Tumba Bruk, dvs. ett av riksbanken helägt aktiebolag med varianterna att utgöra ett separat bolag, att ingå i AB Tumba Bruk eller att vara ett separat bolag ägt av AB Tumba Bruk.

Det är viktigt att i detta sammanhang beakta att kostnaderna för mynttillverkningen endast till ca 20% uppstår i myntverket och att 80% utgöres av kostnader för inköpta halvfabrikat. För halvfabrikatens del är i stort sett hälften metallkostnader och hälften bearbetning hos underleverantörerna. Detta innebär att förändringar av bearbetningskostnaderna inom myntverket har förhållandevis ringa effekt på den totala kostnaden och att kostnaderna för inköp av halvfabrikat liksom för lagerhållning har avgörande inverkan på den sammanlagda kostnaden. Upphandlingen av halvfabrikat sker nästan undantagslöst som sluten anbudsupphandling enligt upphandlingsförfordningen vars motiv ju är att uppnå affärsmässighet. Det kan dock inte uteslutas att förhandlingar efter anbudsöppningen vid åtminstone några enstaka tillfällen skulle ha kunnat medföra ännu något lägre priser. Det bör också framhållas att den i halvfabrikatkostnaden ingående metaldelen, dvs. ungefär hälften, knappast låter sig påverkas av förhandlingar utan styrs av priserna på den internationella metallmarknaden, i första hand London Metal Exchange.

När myntverket vid planerandet av den nya anläggningen i Eskilstuna, färdig 1974, föreslog att präglingfärdiga myntrondeller skulle inköpas från i branschen etablerade underleverantörer var detta grundat på i huvudsak två skäl. Det första var att den ställiga verksformen inte är särskilt väl lämpad för industriell drift och att det redan fanns väl etablerade underleverantörer både inom och utom landet med ett betydligt kunnande inom myntområdet. Det andra skälet var att halvfabrikattillverkningen fordrar

mycket stora investeringar för smält- och valsverk m. m. och att utrustningen kunde bli otillräcklig eller inte utnyttjbar vid större förändringar i produktionsvolymen eller vid övergång till andra myntlegeringar. Det kan här påpekas att myntverket vid utnyttjandet av hela sin präglingskapacitet förbrukar endast någon procent av den svenska halvfabrikatleverantörens smält- och valsningskapacitet.

Det ovan anförda antyder att valet av juridisk form för mynttillverkningen, om riksbanken övertar utgivningen, inte är alldeles självklar. Å ena sidan bör industriell verksamhet så långt som möjligt drivas i normala företagsformer för att undvika den betydande tröghet i anpassning av personella och maskinella resurser som vidlåder statsförvaltningen. I fråga om mynttillverkningen är ju detta genomfört till 80 %. Man kan också säga att den slutgiltiga processen i myntframställningen dvs. präglingen med tillhörande verktygsförsörjning bör ske under någon form av tjänstemannaansvar. Å andra sidan anskaffar ju riksbanken sina sedlar från ett aktiebolag även om detta är helägt av riksbanken. Myntverket kan givetvis inte bedöma om detta är ett för riksbanken ändamålsenligt förfarande men förutsätter att så är fallet.

Från sin utgångspunkt bedömer myntverket att såväl sedeltryckningen (inte papperstillverkningen) som myntpräglingen borde kunna ske inom riksbankens egen förvaltning under förutsättning av att anpassning till aktuella kapacitetsbehov kan ske på ett snabbare sätt än vad som gäller för förvaltningsmyndigheterna under regeringen.

Som tidigare anförts torde emellertid frågan om mynttillverkningens juridiska form vara en fråga för riksbanken att ta ställning till. Om banken finner att mynttillverkningen bör bedrivas under former som liknar de som gäller för sedelframställningen är myntverket inte övertygat om att ett separat aktiebolag för myntprägling, helägt direkt av riksbanken, är den bästa lösningen. Ett administrativt samgående med AB Tumba Bruk, fastän som en särskild resultatenhet, är troligen att föredra. Myntverket saknar emellertid tillräckliga kunskaper om riksbankens och AB Tumba Bruks organisation för att med bestämdhet kunna uttala sig i denna fråga. Efter ett grundläggande beslut om att riksbanken skall överta ansvaret för myntväsendet bör riksbanken utreda och fatta beslut om den lämpligaste arbetsformen för myntframställningen och myntverket är givetvis både berett och angeläget om att medverka i en sådan utredning.

2.2 Riksrevisionsverket

RRV har inga principiella invändningar mot att myntverket övergår till aktiebolagsformen men konstaterar att det årliga nettoinkomstbortfallet på statsbudgeten inte kompenseras automatiskt genom en i motsvarande mån ökad inleverans av överskottsmedel från riksbanken. Riksbanken torde tillgodogöra sig vinst från en mynttillverkning m. m. som bedrivs av ett aktiebolag med riksbanken som ägare.

Om aktiebolagsformen väljs förutsätter RRV att de ekonomiska förhållandena i samband med övergången till bolagsform regleras i ett avtal mellan staten och riksbanken och att affärsmässiga principer tillämpas vid övertagandet. Härvid bör enligt RRVs mening kostnaderna för bolagsbildningen åvila riksbanken (bl. a. tillskott av ägarkapital).

2.3 Fullmäktige i Sveriges riksbank

Efter att ha föreslagit att myntproduktionen inordnas under riksbanken diskuterar utredningsmannen olika juridiska former härför. Hans resonemang sammanfattas i meningen: "Det enda praktiska alternativet är att bedriva myntproduktionen och därmed förenlig verksamhet i ett aktiebolag, dvs. på motsvarande sätt som sedelproduktionen för närvarande bedrivs." Fullmäktige instämmer häri. Betydelsen av att vid övertagande av ansvaret för myntväsendet kunna bedriva produktionen i den smidiga aktiebolagsformen är för fullmäktige så väsentlig att fullmäktige vill uppställa detta som ett krav för att riksbanken över huvud taget skall överta ansvaret för myntväsendet. Fullmäktige förutsätter därtill att frågan om den juridiska formen skjutes fram i en direkt hemställan till riksdagen i blivande proposition så att ett uttryckligt beslut härom kommer att fattas av riksdagen.

Hur ett aktiebolag för myntverket sedan inordnas under riksbanken är av underordnad betydelse. I anledning av att utredningsmannen diskuterar olika alternativ härför och också uttalar viss preferens vill emellertid fullmäktige utan slutligt ställningstagande framhålla följande.

Myntproduktion är en tillverkningsprocess som är artfrämmande för den industriella verksamhet som hittills bedrivits inom riksbankssfären. Den är därtill lokaliserad på annan ort än pappersbruk och sedeltryckeri. Myntproduktionen måste därför under alla förhållanden ges en betydande självständighet. Samtidigt är angeläget att den administrativa apparaten göres så enkel som möjligt. Sammantaget kan detta tala för att myntproduktionen infogas i nuvarande AB Tumba bruk, som redan i dag har två artskilda och särredovisade verksamhetsgrenar, nämligen papperstillverkning och tryckeriverksamhet, men ges stor självständighet under sin platschef. Utredningsmannens invändning mot en lösning att den naturliga konkurrensen mellan sedlar och mynt inte bibehålles finner fullmäktige ej bärande.

Om myntproduktionen sålunda skall bedrivas som en enhet inom AB Tumba bruk eller eventuellt i ett dotterbolag till nämnda bolag kan också överlåtelsen till riksbanken arrangeras mycket enkelt genom att riksbanken genom en nyemission tillför AB Tumba bruk kapital och detta bolag därefter direkt köper myntverket av staten.

Frågan om hur myntverket i aktiebolagsform lämpligen inordnas i riksbanken synes ej erfordra särskilt riksdagsbeslut och bör därför kunna, såsom utredningsmannen också framhåller, vidare utredas inom riksbanken.

2.4 Svenska bankföreningen (med instämmande från PK-banken, Post- och Kreditbanken)

Vid valet av organisationsform för den samordnade sedel- och myntproduktionen och -distributionen vill bankföreningen slutligen framhålla önskvärdheten av att man väljer en sådan form som ger snabba och effektiva beslutsvägar för densamma.

2.5 Sveriges föreningsbankers förbund

SFF har inga synpunkter på val av organisationsform för myntproduktionen.

2.6 Tjänstemännens centralorganisation

När det gäller frågan om i vilken juridisk form mynttillverkningen skall bedrivas anser TCO att både sedel- och mynttillverkning är en sådan allmännyttig verksamhet med monopolställning, att staten har ett särskilt behov av styrning av verksamheten. Det är allmänhetens behov som styr sedel- och myntproduktionen. Vinstkravet kan ej vara ett primärt intresse.

Regeringen bör därför ytterligare utreda om myntverket kan bli "dottermyndighet" till riksbanken eller möjligen som framförs i promemorian – att myntverkets verksamhet förs in som en avdelning i riksbanken med placering i Eskilstuna och att AB Tumba Bruks sedeltryckeri avskiljs från bolaget och också blir en avdelning i riksbanken – i likhet med den Konglige Mynt i Danmark.

Den uppdragsverksamhet som i dag är ca 25 procent av resurserna kan drivas och utvecklas lika bra i myndighetsform.

Vi instämmer i den uppfattning som framförs i promemorian angående olämpligheten i det andra alternativet om åtgärdsförslag och organisatorisk lösning.

Om riksdagen beslutar enligt vad som förordas i promemorian att inordna myntverket under riksbanken på samma sätt som AB Tumba Bruk, med andra ord att myntverket blir ett av riksbanken helägt dotterbolag, vill TCO peka på vad verksledningskommittén har formulerat angående en "koncerntanke" vad avser affärsverkens verksamhet. Motsvarande synsätt bör kunna gälla inom områdena sedel- och myntproduktion. Organisationsförändringar bör således ha sin utgångspunkt i koncernbegreppet och utformas på ett sådant sätt att samordning av verksamheterna uppnås vad gäller styrning m. m.

TCO förutsätter att all personal vid myntverket erbjuds anställning i den nya verksamhetsformen.

Myntverket är i dag, till följd av ett riksdagsbeslut, lokaliserat till Eskilstuna. Statsanställdas Förbund anser att oavsett vilken organisationsform som väljes för framtiden bör lokaliseringen av myntproduktionen bibehållas på denna ort.

Flera olika förslag till organisationsform kan övervägas för en framtida myntproduktionsenhet. Förbundet vill dock särskilt understryka vissa grundläggande faktorer som förbundet anser väsentliga för valet av organisationsform.

- Enbart produktion av mynt är ej tillräckligt utan ytterligare produktionsvolymerna måste tillföras Myntverket om antalet sysselsättningstillfällen ska kunna bibehållas.
- Myntverket präglar mynten medan stansning och kantrullning görs av rååmnesleverantören. För att öka den egna produktionsvolymen kan eventuellt ytterligare led i tillverkningskedjan från råämne till färdigt mynt behöva överföras till Myntverket.
- Myntverket har i dag en lagerhållning av mynt som är alldeles för stor. Den upptar lagerutrymme som skulle kunna användas till annat. Vid eventuell övergång till annan organisationsform och sedvanlig beräkning av lagervärde måste detta förhållande regleras.

Mot bakgrund av ovanstående anser Statsanställdas Förbund att Myntverket bör övergå till en egen enhet, för produktion av mynt, inordnad under Tumba Bruk AB.

Motiven för förbundets ställningstagande är främst att samorganisering med Tumba Bruk kan tillföra Myntverket ytterligare arbetsuppgifter och att samtidigt vissa samordningsvinster uppnås. Förbundet anser att utredarens förslag om att ett särskilt bolag för myntproduktion skall bildas, innebär att företagsenheten blir alltför liten och därmed mycket sårbar för även smärre produktionsförändringar. En utbrytning av sedeltryckeriet från Tumba Bruk och en samtidig samorganisering med mynttillverkningen till en särskild enhet inom Riksbanken skulle, enligt förbundets uppfattning, innebära minskade förutsättningar för Tumba Bruks AB lyckosamma arbete på exportmarknaden, vilket i sin tur skulle kunna leda till minskade sysselsättningstillfällen vid Tumba Bruk.

2.8 AB Tumba bruk

Utredningen redovisar tre olika organisatoriska lösningar:

- att Myntverkets verksamhet förs in som en avdelning i Riksbanken och att AB Tumba Bruks sedeltryckeri avskiljs från bolaget och förs in i samma avdelning i Riksbanken,
- att Myntverkets verksamhet inordnas i samma juridiska person som sedeltryckeriet eller som underordnad juridisk person till AB Tumba Bruk,

– att Myntverket underordnas Riksbanken på samma sätt som för närvarande AB Tumba Bruk.

Tumba Bruk delar i hög grad utredarens uppfattning att det första alternativet kan avföras ur diskussionen. Värdestryckeriet inom Tumba Bruk säljer idag ca 60% av sin produktion på öppna marknaden, varav ca hälften på export, och exportandelen kommer i framtiden att öka ytterligare.

Utredaren förordar för sin del att Myntverket organiseras som aktiebolag direkt under Riksbanken, bl. a. med den motiveringen att det vore önskvärt att bibehålla en konkurrens mellan mynt och sedlar. Detta är ett argument som vi inte kan förstå.

I och med att Riksbanken blir huvudman och ensam ansvarig för mynt- och sedelutgivningen skapas alla förutsättningar för en sakligt grundad bedömning av den optimala fördelningen mellan de två betalningsmedlen mynt/sedlar. I avvägningen mellan dessa betalningsmedel får hänsyn tas till skillnader i produktionskostnader, livslängd och hanteringskostnader inom Riksbanken och samhällsekonomin i övrigt, liksom även till allmänhetens preferenser.

Väsentligt för en effektiv produktion såväl i Tumba som i Myntverket är vidare att planerings- och omställningstiden blir tillräckligt lång.

Tumba Bruk finner för sin del att utredarens mellanalternativ, dvs. att Myntverket samordnas i samma juridiska person som Tumba Bruk, erbjuder den bästa lösningen. Vi delar exempelvis utredarens uppfattning att ett moderbolag för administration av Myntverket och Tumba Bruk är helt onödigt. Enligt vår uppfattning skulle Myntverkets verksamhet kunna administreras inom ramen för vår nuvarande organisation. Myntverkets lokalisering i Eskilstuna anser vi inte medföra några väsentliga komplikationer.

I anslutning till detta vill vi också uttrycka som vår uppfattning att Tumba Bruks erfarenheter av marknadsföring skulle kunna bli till nytta även för Myntverket. Vid Tumba Bruks kontakter med och besök hos potentiella köpare av sedlar vore det ofta av värde att även kunna diskutera mynt. Vidare anser vi det inte uteslutet att Tumba Bruks erfarenheter av marknadsföring kan vara av intresse vid försäljning av medaljer och motsvarande.

— — —

Våra egna odelat positiva erfarenheter av att arbeta i aktiebolagsform gör det naturligt för oss att ansluta oss till utredarens förslag om aktiebolagsform även för Myntverket, och om så befinnes önskvärt i anslutning till AB Tumba Bruk.

3 Lagstiftningsfrågor

3.1 Bankinspektionen

Inspektionen har inte heller funnit några invändningar mot att myntens namnvärden liksom sedlarnas valörer såsom hittills anges i lag samt att bestämmelser rörande myntens metallinnehåll och utformning beslutas av riksbanksfullmäktige. Därvid räknar inspektionen med att sedvanligt remissförfarande föregår förändringar av vikt för berörda parter, såsom banker, automattillverkare och handelsorganisationer.

3.2 Myntverket

I samband med de nödvändiga förändringarna i lagstiftningen om mynt anser myntverket det lämpligt att genomföra en demonetarisering av vissa mynt, präglade enligt 1873 års lagstiftning. Det rör sig om samtliga guldmynt som har ett guldvärde i dag som är ca 35 ggr namnvärdet. Vidare rör det sig om 5- och 2-kronorsmynt enligt 1873 års lag vilka i praktiken är helt försvunna.

3.3 Fullmäktige i Sveriges riksbank

Vad först gäller riksbankens övertagande av myntproduktionen må erinras om att i 2 § riksbankslagen stadgas dels i andra stycket att riksbanken får "å sitt sedeltryckeri idka tryckerirörelse och vid sitt pappersbruk bedriva papperstillverkning" dels i sista stycket att riksbanken ej får "deltaga i eller driva annan rörelse än den, som enligt denna lag är riksbanken uttryckligen medgiven". Riksbankens övertagande av myntproduktionen, låt vara i aktiebolagsform, synes därmed förutsätta att 2 § andra stycket riksbankslagen utvidgas att omfatta även tillverkning av mynt och medaljer.

Vad härefter gäller själva myntutgivningsrätten är att observera den konstitutionella skillnad som vid utgivningen finns mellan sedlar och mynt. I 9 kap. 13 § regeringsformen stadgas sålunda att "endast riksbanken har rätt att utgiva sedlar". I andra punkten av samma paragraf tillägges att "bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag". Myntväsendet är sålunda inte genom grundlagen knutet till regeringen på motsvarande sätt som sedelutgivningen till riksbanken och kan därför överföras till riksbanken utan grundlagsändring. Den underliggande tanken i den avsedda reformen att sedlar och mynt är likvärdiga betalningsmedel för vilka lika regler skall gälla bör emellertid på sikt föranleda sådan ändring av 9 kap. 13 § regeringsformen att riksbanken däri ges ensamrätt att utgiva såväl sedlar som mynt. Tillsvidare förutsättes emellertid att endast riksbankslagen och myntlagen ändras. Därvid bör i

enhetlighetens intresse eftersträvas att reglerna om sedlar och mynt så långt som möjligt parallelliseras. Detta talar för att myntlagen upphävs och erforderliga bestämmelser om mynt inarbetas i riksbankslagen. Denna lag är för närvarande föremål för omarbetning och förslag till ny riksbankslag kommer att framläggas av statskuldspolitiska kommittén. Med den tidplan som förutses för myntväsendets överförande till riksbanken kan emellertid kommitténs förslag ej avvaktas. Nödvändiga förändringar måste göras inom den nuvarande riksbankslagens ram.

Hur ändringarna i riksbankslagen skall utformas får närmare övervägas. Såsom utgångspunkt för det fortsatta arbetet vill emellertid fullmäktige föreslå att III kap. riksbankslagen som reglerar sedelutgivningen omarbetas till att avse utgivningen av såväl sedlar som mynt. Detta bör innebära att i en inledande paragraf i kapitlet utsäges dels att riksbanken ensam har rätt att låta tillverka och utge mynt, dels att av riksbanken utgivna sedlar och mynt skall vara lagligt betalningsmedel. Bestämmelsen om riksbankens ensamrätt att utge mynt förutsättes senare överförd till regeringsformen. I övrigt torde i kapitlet få intas de bestämmelser från myntlagen som bör bestå.

I samband med att lagbestämmelserna om sedlar och mynt sålunda omarbetas kan vara anledning ta upp vissa andra lagfrågor inom detta område även om de ej direkt samband med myntningens överförande till riksbanken. Tillfället bör sålunda begagnas till att upphäva bestämmelserna i 10 § riksbankslagen om den supplementära sedeltäckningen, vilka i dag saknar betydelse. Vidare kan förtjäna övervägas att genom övergångsbestämmelser demonetarisera vissa äldre mynt.

3.4 Svenska sparbanksföreningen

I den andra promemorian förekommer en översikt över reglerna rörande utgivningsrätten för sedlar och mynt och en redovisning av vilka lagändringar som torde bli erforderliga om mynttillverkningen samordnas med sedelframställningen under riksbanken.

Sparbanksföreningen har inget att erinra mot de föreslagna lagtekniska lösningar som diskuteras i nyssberörda promemoria.

4 Genomförande av ändrat huvudmannaskap för myntutgivningen

4.1 Myntverket

Sedan frågan om myntverkets framtida organisation nu tagits upp är det angeläget att beslut härom fattas så snart erforderligt beslutsunderlag föreligger. Vidare bör beslutet genomföras så snart sig göra låter eftersom det dels syftar till en för det allmänna förbättrad verksamhet dels tiden fram till beslutet och den följande förändringen kan komma att präglas av

en känsla av osäkerhet hos myntverkets personal. Med utgångspunkt i remisstidens utgång utgår myntverket från att regeringen avser att förelägga riksdagen proposition i ärendet före riksdagsarbetets slut våren 1985.

Under förutsättning av att regeringen kommer att föreslå att myntverket upphör som myndighet torde följande tidsplan i stort sett kunna följas.

1985-03-	Regeringen tillsätter arbetsgrupp för bearbetning av i promemoriorna inte belysta frågor.
1985-05-	Regeringen avger proposition till riksdagen.
1985-05-06-	Övertalighetsförklaring enligt TRAS.
1985-10-11-	Riksdagsbeslut om lagändringar och huvudman för produktionen av mynt. Huvudmannen börjar förbereda övertagandet.
1986-02-	Personalplan för den nya verksamhetsformen fastställs. Förhandlingar med PO påbörjas.
1986-04-	Formell uppsägning av myntverkets personal. Högst 6 månaders uppsägningstid. Rekrytering (återanställning) i den nya verksamhetsformen.
1986-07-01	Myntutgivningen övertas av Sveriges Riksbank. Tillverkningen övergår i ny verksamhetsform. Myntverket börjar avvecklas som myndighet.
1986-12-31	Myntverket upphör.

Till ovannämnda tidsplan kan sägas att det är synnerligen angeläget att tillämpningsbesluten med anledning av riksdagens ställningstagande fattas utan dröjsmål och att den nya företagsledningen tillsättes i början av 1986. Det är åtskilliga stora frågor som måste vara lösta i god tid före den 1 juli 1986, exempelvis personalplan, anställningsavtal och (åter)anställning av myntverkets nuvarande personal i den mån de så önskar, avtal om övertagande eller uthyrning av myntverksbyggnaden, övertagande av maskinell utrustning m. m., m. m.

Eftersom myntverket utgår från att i huvudsak samma personer kommer att vara anställda före och efter bytet av ägare kommer övergången att medföra en mycket stor arbetsbelastning för i första hand företagsledningen som dels skall avveckla myntverket och dels införa rutiner och administrativa system för icke statlig verksamhet så att dessa fungerar 1986-07-01. Samtidigt måste riksbanken ha förberett sig att övertaga den rena myndighetsutövningen vid myntverket och riksbanken måste också ha avtalat med det nya företaget om leveranser och priser för den närmaste tiden efter årsskiftet.

Promemorians förslag om myntverkets överförande till riksbanken är ett principförslag och vad fullmäktige ovan tagit ställning till är just principiösheten, vartill fogats ovanstående kommentarer till grundläggande legala och ekonomiska frågor. Hur ett överförande av myntverket närmare skall genomföras diskuteras ej i promemorian och ej heller har utredningsmannen gått in på värderingen av myntverket, låt vara att han i några räkneexempel belyser möjligheterna att driva myntverkets verksamhet på ett ekonomiskt bärkraftigt sätt. Anledning saknas därmed att i ett remissyttrande gå in mera i detalj på genomförandefrågorna eller att överhuvudtaget ge sig in på värderingsfrågor. Det bör dock understrykas att om förslaget anses böra föras vidare, ett betydande arbete härmed återstår. Att riksbanken måste dras in i detta arbete står klart redan med hänsyn därtill att riksbanken såsom köpare uppenbarligen har anledning diskutera priset. Men för en smidig övergång är viktigt att riksbanken på ett tidigt stadium får vara med och påverka även detaljlösningar av olika praktiska frågor vid reformens genomförande. Fullmäktige förutsätter alltså att vilken form som än väljes för fortsatt utredningsarbete, riksbanken beredes tillfälle medverka i detta.

4.3 Statsanställdas förbund

En förändrad organisation av mynt- och sedelproduktionen förutsätter att förhandlingar upptages med berörda huvudorganisationer om de avtal som skulle gälla för de anställda inom den nya organisationen och vilka övergångsbestämmelser som blir nödvändiga. Statsanställdas Förbund vill framhålla angelägenheten av att sådana förhandlingar igångsättes i god tid så att ett accepterat förslag föreligger innan organisationsförändringen blir en realitet.

